

עש"ק פר' ויצא תשע"א

נשמתין חדתינ

רשימות מדא"ח
שנאמרו מפי מו"ר שליט"א
בשב"ק פר' וירא חיי שרה תשע"א

—פנימי לבאי ביהמ"ד תו"ח—
לא מוגה

יוצא לאור ע"י מכון
"יום החכמה"

שע"י ישיבת "תורת חכם" ללימוד הנגלה והנסתר
רח' אהלי יוסף 4, ירושלים עיר"ק תובב"א

להלן רשימת שיעורי התורה המתקיימים בבית מדרשינו במשך השבוע

שיעורים באדיש

- ❖ שיעור בנמרא מסכת בבא בתרא, מפי הר"ג המפורסם ר' יהושע כהן שליט"א, בימים א'-ה' בין השעות 4:00-5:00 אחה"צ.
- ❖ שיעור בשער הכוונות למהר"י זי"ע, מפי מו"ר הגה"צ שליט"א, בימים א'-ה' בין השעות 7:00-8:30 בערב.

שיעורים בלשח"ק

- ❖ שיעור בספה"ק שיהות הר"ן, מפי מו"ר הגה"צ שליט"א, וסדר התרת קללות לפי מנהג הרש"ש זי"ע, בליל שישי בשעה 8:00.
- ❖ שיעור קודש ברעוויא דרעוויין שלוש סעודות (מוזמן צה"כ דר"ת).

ניתן לשמוע שיעורי מו"ר שליט"א ב"קול הלשון"

- ❖ **שיעורים באדיש:** טל' 03-6171086 (באמריקא: 6469777900 בענגלאנד: 1617985500)
  - שיעור בספה"ק אוצרות חיים – שיעור מס' 1 (באמריקא ובענגלאנד: 3-4-37-61)
  - שיעור בספה"ק רחובות הנהר, נהר שלום, סידור הרש"ש – שיעור מס' 3 (באמריקא ובענגלאנד: 3-4-37-63)
  - שיעור בחסידות (פר' השבוע) – שיעור מס' 2 (באמריקא ובענגלאנד: 3-4-37-62)
  - שיעור בספר נתיב מצוותיך ואוצרות חיים – שיעור מס' 5 (באמריקא ובענגלאנד: 3-4-37-65)
  - שיעור בשעה"כ שבת – שיעור מס' 6 (באמריקא ובענגלאנד: 3-4-37-66)
  - שיעור בספר אדיר במרום לרמח"ל (טל' 03-6171041) – שיעור מס' 2 (באמריקא ובענגלאנד: 2-7-5-2-62)
- ❖ **שיעורים בלשח"ק:** טל' 03-6171041 (באמריקא: 6469777900 בענגלאנד: 1617985500)
  - שיעור בספר התניא – שיעור מספר 1-2 (באמריקא ובענגלאנד: 2-7-5-2-1)
  - שיעור בסה"ק שיהות הר"ן (ושער יחז"א) – שיעור מס' 3 (באמריקא ובענגלאנד: 2-7-5-2-3)
  - שיעור בסה"ק ליקוטי מוהר"ן – שיעור מס' 1-3 (באמריקא ובענגלאנד: 2-6-5-2-4)
  - שיעור בסה"ק עץ חיים – שיעור מספר 1-1 (באמריקא ובענגלאנד: 2-7-5-2-1)
- ❖ **שיעורים באנגלית:** טל' 03-6171002 2-4-9

כמו כן ניתן לשמוע כל השיעורים בזמן אמירתם בטל' 03-6171002 (באמריקא: 6469777900).

אפשר להשיג הקלטות השיעורים ממערכת קול הלשון בטל' 02-5816622.

ניתן לקבל את הקונטרס מידי שבוע בדואר אלקטרוני ע"י משלוח בקשה לכתובתנו:

tc7@neto.bezeqint.net

ויהי רצון שבבית התורה הקדושה נזכה להתדבק בו ית' בראוי
ולעשות רצונו בלבב שלם למען לא נכוש ולא נכלם לעולם ועד
ונזכה בולנו יחד לביאת משיח צדקינו בב"א.

מכון "יום החכמה"

ת.ד. 5245 ירושלים

טל': 057-3153884 טלפקס: 05889584-02

נשמתין חרתיין

חלק משיחות קודש שנאמרו בשב"ק פרשת וירא תשע"א(*)

ליל שבת

ב] אולם הוסיף מו"ר דהמ"ב יותר מחמיר בהלכה זו בב' פרטים, (א) שהמ"ב (סי' רע"ב סק"י) מפרש דאף לדעה קמיתא שהביא המחבר דמקדשין על יין לבן, מצוה לכתחילה להעדיף יין אדום, ומפרש דהא שכתב המחבר דמקדשין על יין לבן ומשמע דהוי לכתחילה מיירי באופן שהלבן יותר משובח מהאדום (ולחמ"ב שוה בזה קידוש ליל שבת לליל הסדר שבשניהם המצוה לכתחילה באדום דוקא), (ב) דפשטות לשון המ"ב (בסק"י ובשעה"צ סק"כ) נראה שהוא מפרש דכוונת הטור בס"י תע"ב שאפשר לקדש על הלבן כשהוא משובח מהאדום, היינו כשהאדום אינו משובח ואינו טוב, ולכן שינה המ"ב וכתב (בב' המקומות הנ"ל) שמקדשין על הלבן כשהאדום אינו משובח ואינו טוב ולא כתב בלשון הטור "שהלבן משובח מהאדום", וא"כ יוצאת חומרא גדולה דלשיטת המ"ב שאם גם האדום משובח, אף שהלבן משובח ממנו, יש לקדש לכתחילה על האדום.

ג] ואמנם צ"ע אם נכונה חומרא ב' הנ"ל, דיתכן דלשון המ"ב היא לאו דוקא, שהלא אי"ז דרך המ"ב לשנות מפשטות לשון הראשונים ללא שיבאר זאת

ביאור דין יין לבן לשיטת השו"ע הרב והמ"ב (ותיקון הנדפס בנשמתין חרתיין פר' לך-לך)

א] מו"ר אמר שהדברים שנדפסו בשבוע שעבר בענין יין לבן וכו' לא נכתבו במדויק, וע"כ נכתבם שוב עפ"י תיקוני מו"ר (בהוספת הביאור הפנימי שהוסיף לבאר בזה עתה), דהנה הובא לפני מו"ר בקבוק מיין ענבים שצבעו נוטה ללבן, ואמר מו"ר דאמנם אי' בשו"ע (סי' רע"ב ס"ד ובמ"ב סק"י) שיש הידור לקדש על יין אדום, אך באופן שהיין הנוטה ללבן משובח יותר מהיין האדום מובא בטור סי' תע"ב וכן בשו"ע הרב סי' שם סכ"ו בהל' ליל הסדר שמוותר לכתחילה לקדש על הלבן, וה"נ במיין ענבים זה שהוא מיין משובח יותר מהמיין הרגיל האדום יכולים לכתחילה לקדש עליו, דהוי ק"ו מליל הסדר ששם חשוב יותר הענין של יין אדום זכר לדם וכו', ובפרט דלגבי קידוש ליל שבת סתם המחבר (סי' רע"ב ס"ד) דמנהג העולם כהדעה שמקדשין על יין לבן, ומסתמות דבריו נראה דהמנהג הוא אף כשאין היין הלבן משובח מהאדום, וכן משמע מסתמות השו"ע הרב (סי' רע"ב ס"ד) וכ"כ השו"ע הרב בס"י תע"ב הנ"ל.

(*) מו"ר ביקש לכתוב שהפסקים בהלכה המובאים פה אין לסמוך עליהם למעשה (והסביר שיש חילוק בין תשובה בשעת מעשה לפסק קבוע ואכמ"ל).

כלל בחיבורו ענין דיין אדום, וביאר חב"י דלחבנת הרמב"ם כוונת הגמ' להוכיח מ"אל תרא יין כי יתאדם" שאף שאינו אדום יין מיקרי.

[ו] וביאר מו"ר עפ"י מה דא"י בספר הגלגולים (פרק ס"ד וכן הוא בשער הגלגולים הקדמה ל"ו) ששורש נשמת הרמב"ן הוא בפאה ימנית דז"א שהיא קצת רחמים ולכן זכה הרמב"ן לחכמת האמת כידוע, ושורש נשמת הרמב"ם בפאה שמאלית שהוא כולו דין ולכן לא עסק הרמב"ם בחכמת האמת, ואמר מו"ר שאף שמוכא מרביז"ל שלא הסכים לנוסחא זו, מ"מ אשכחן מתלמידי בעל התניא (בהרה"ק ר' אייזיק מהאמילע) שהסכימו לה, וא"כ יש בגירסא זו הבחי' של אלו ואלו דא"ח וכדלהלן.

החילוף שיש בזו"ן בין הפנימיות לחיצוניות

[ז] והביאר הפנימי בשאלה זו האם נכונה גירסא זו או לא, הוא עפ"י מה שהאריך מו"ר בכ"מ לבאר החילוף שיש בין בחי' החיצוניות לבחי' הפנימיות שבספי' דהז"א והמלכות, שהנה בפשטות ידוע שבחי' הז"א לעומת ספי' המלכות הרי היא בבחי' ספי' החכמה לעומת ספי' הבינה, והיינו שכמו שספי' החכמה היא בבחי' אור גדול המושפע ממנה לספי' הבינה (וספי' הבינה היא בבחי' הכלים לאור דספי' החכמה), הרי הז"א שכולל בתוכו את כל ו' המדות הרי הוא המשפיע אותם אל המלכות המקבלת ממנו, וא"כ הז"א דומה בחיצוניות לספי' החכמה, והמלכות דומה בחיצוניותה לספי' הבינה (וכדאי' בשעה"כ דרוש ב' דכוונת העמידה דף ל"א ע"ד שבנין הז"א מהחכמה ובנין המלכות מהבינה), אך בפנימיות יש בחי' הפכית, דהיינו שהז"א

וללא שיביא מקור לזה (וגם בדק מו"ר בספר הלכות שבת בשבת של יידו הגרמ"מ קארפ שליט"א ומדבריו נראה שגם הוא הבין שלשון המ"ב הוא לאו דוקא וצ"ע). ולמעשה אמר מו"ר דהיות שיש כמה מהמסובים שאינם אוהבים את חמין ענבים האדום, י"ל דנחשב שהאדום אינו משובח, ואף לפשטות לשון המ"ב הנ"ל שפיר הוי לקדש על הלבן.

[ד] ועוד פירש מו"ר בדרך אגב את מש"כ במ"ב סק"ב (ובשעה"צ סק"כ) דאם היין הוא לבן יותר מדאי אין לקדש עליו אלא בשעת הדחק שאין לו אדום או שהאדום אינו טוב, שלכא"ו דבריו צ"ב דאם כשהאדום אינו טוב יכול לקדש על הלבן יותר מדאי, א"כ מה החילוק בין סתם לבן ללבן יותר מדאי, שהרי בשניהם יכול לקדש עליהם כשאין האדום טוב ומשובח (ואין נראה שהחילוק הוא דבסתם לבן מהני שהלבן משובח מהאדום, ובלבן יותר מדאי צריך שיהא האדום אינו טוב, דהא בשעה"צ סק"כ כותב "וכנ"ל", ומוכח דשיום הדינים זל"ז), וביאר מו"ר דהחילוק הוא כשהאדום והלבן שוים זל"ז במעלתם, דבלבן סתם הוי רק בבחי' מצוה לכתחילה לקדש על האדום כמש"כ במ"ב סק"י, ובלבן יותר מדאי אין לקדש עליו כלל בכח"ג.

השורש העליון דהרמב"ם והרמב"ן

[ח] וחוסף עתה מו"ר לבאר המח' בענין זה עפ"י פנימיות, דהנה השיטה המחמירה ביותר בענין זה הפוסלת יין לבן לקידוש אפילו בדיעבד היא שיטת הרמב"ן (ב"ב צ"ז ע"ב), שמפרש את הבעיא שבגמ' שם "חמר חיוריין מהו" דהיינו האם מקדשין עליו, וע"ז פשטינן בגמ' "אל תרא יין כי יתאדם", ומפרש הרמב"ן דהיינו דאינו קרוי יין אלא אדום, ואנן דמכשירין יין לבן לקידוש ס"ל כשיטת הרמב"ם שלא העתיק

[ו] ונצייך שאמנם המגדל עוזו חל' יסוה"ת פ"א ה"י כתב שהרמב"ם עסק בקבלה בסוף ימיו, וי"א שאז חזר בו מכל הדברים שכתב עפ"י פילוסופיה. ואמנם החיד"א בשם הגדולים בערך רמב"ם הקשה על המגדל עוזו מדברי האריז"ל בשער הגלגולים הנ"ל שכתב שאף הרמב"ם לא זכה לחכמה זו אלא בזקנותו, ומשמע שם שהרמב"ם לא זכה אליה אף בזקנותו, ותי' החיד"א שי"ל שהרמב"ם עסק בסוף ימיו בשימוש שמות הקודש היינו בקבלה מעשית, ואכמ"ל יותר].

[ט] אולם בבחי' יותר עמוקה הרמב"ם הוא בבחי' ספי' המלכות שקשורה בפנימיותה לספי' החכמה, וכמש"כ בכ"מ שהרמב"ם שהוא היחיד שזכה לכתוב חיבור על כל הלכות התורה שבעל פה הרי הוא בבחי' המלכות שמאיר אצלה בפנימיות כל אור החכמה (שההלכה היא בבחי' ספי' המלכות), וכן אי' מרביז"ל (בספר שיח שרפי קדש) שלעת"ל כשיאיר בעולם אור החכמה יפסקו הלכה כהרמב"ם, וכן הגאון הראג"צ'בער (שהאירה אצלו בחי' אור החכמה) אמר שאת דרך לימודו קיבל מהרמב"ם ומהתניא, והזינן מכ"ז שבפנימיות הרמב"ם קשור ביתר שאת לאור החכמה [ופירש מו"ר עפ"ז מה דא"י מהרה"ק מרוז"ן שהרמב"ם היה משיח בן דוד שבדורו וע"כ התחיל לקבץ כל הלכות התורה לפעול בזה קיבוץ נדחי ישראל, אלא שלא זכינו ולא היה עדיין העת לגאולה וע"כ נחלקו עליו, שכוונת דברי הרה"ק מרוז"ן שהיה הרמב"ם בבחי' דויד מלא ביו"ד, והיינו שמאיר במלכות שלו אור החכמה], ומאידך הרמב"ם כתב חידושים ועיונים על ל"ו מסכתות הש"ס שהם בבחי' הז"א (שכל אחת מהו' ספי' שבז"א כוללת התכליות של כל הששה, וכדחזינן שבכל מסכת מהש"ס יש דברים השייכים

קשור בפנימיותו דוקא לספי' הבינה, והמלכות קשורה בפנימיותה דוקא לספי' החכמה [וכדאי' בזוה"ק (רעיא מהימנא פר' פנחס דף רנ"ח ע"א) דאבא (ספי' החכמה) יסד ברתא (ספי' המלכות שנקראת בת), וכוונן שמים (ספי' הז"א שנקרא שמים) בתבונה (ספי' הבינה) (ועיי' בענין זה בע"ח ח"ב דף ט"ז עמוד ד' שער כ"ז פ"ג, וכן בשער הכוונות דרוש ב' דתפלת העמידה בענין תיבת "והנורא", ואכמ"ל), וכן מרומז ענין זה בדברי חז"ל (נדה ל"א ע"א) "אשה (ספי' הבינה) מזרעת תחלה יולדת זכר (ספי' הז"א) איש (ספי' החכמה) מזריע תחלה יולדת נקבה" (ספי' המלכות), והיינו שבבנין החיצוני של הז"א והמלכות (בן בת) הרי הם דומים לחכמה ובינה (אב ואם), אך בפנימיותם הוא להיפך דהשתוקקות והתקשרות הז"א הוא אל הבינה, והשתוקקות המלכות היא אל החכמה, ואכמ"ל הביאור והטעם הפנימי לכל זה].

בחי' החילוף הנ"ל אצל הרמב"ם והרמב"ן
[ח] והנה ב' הפאות דימין ושמואל הנ"ל מרמזות על התחלקות ב' הקוים דהחכמה והבינה והז"א והנוק', ועפ"ז יתבאר ענינם של הרמב"ם והרמב"ן, שאמנם בפשטות נראה שהרמב"ן הוא בבחי' קו ימין והרמב"ם בקו שמואל, וכידוע שהרמב"ן הוא מבעלי הסוד האמיתיים (כדאי' בהקדמת הע"ח) ובחיבורו הנפלא עה"ת מזכיר הרבה פעמים ביאורים עפ"י הסוד, וכידוע שסודות התורה הם בבחי' ספי' החכמה שבקו הימין, ובזה מובן שהרמב"ן קשור לפאה הימנית, ומאידך כתב האריז"ל הנ"ל שהרמב"ם לא זכה להשגת תורת הקבלה, וכל חיבוריו הגדולים הם בתורת הנגלה לבד, שבבחי' הכלים ובבחי' ספי' הבינה, שהר"ז בבחי' פאה השמאלית, ובזה מובנת הנוסחא שלפנינו שבספר שער הגלגולים הנ"ל.

לכל הששה סדרי משנה, וביחד הוי ל"ו, וחדושי
הם בבחי' ספי' הבינה בעיון ועמקות, וחזוין
שהרמב"ן הוא בבחי' הז"א הקשור
בפנימיותו לספי' הבינה.

י' ועפ"ז מובן הא שרביז"ל חלק על נוסחא
הנ"ל, שהרי בפנימיות הענינים
הרמב"ם קשור לקו הימין ולספי' החכמה
יותר מהרמב"ן וכנ"ל, והר"ז בבחי' אלו ואלו
דא"ח, ששתי הבחי' הן אמת, זו בחיצוניות
וזו בפנימיות, והיינו שהרמב"ם והרמב"ן
בעצמם הם בבחי' המרכבה לז"א (רמב"ן)
ולמלכות (רמב"ם) שיש בהם חילוף בין בחי'
החיצוניות לבחי' הפנימיות וכנ"ל, וביאר
מו"ר עפ"ז גם מה שרגילים העולם לבטא
תיבת 'רמב"ם' באופן שההדגשה על תחילת
התיבה, שהיא ימין התיבה, לרמוז שהרמב"ם
קשור בפנימיותו לבחי' ימין, ואת תיבת
'רמב"ן' מכמאים באופן שההדגשה על סוף
התיבה, שהיא שמאל התיבה, היות
שהרמב"ן בפנימיותו בבחי' ספי' הבינה
שבבחי' קו השמאל.

ביאור המח' ביין לבן עפ"י השורש העליון הנ"ל

יא] והנה עפ"ז ביאר מו"ר שורש המח' בין
הרמב"ן לרמב"ם בענין יין לבן,
שהרי כבר ביאר בזה בשם אדמו"ר האמצעי
זי"ע (נדפס בקונ' נשמתין חדתין פר' לך לך) שהיין
הלבן הוא בבחי' חמר חוורין עתיק,
שלבנונית היין מרמזת על הלבנונית
העליונה ביותר של עתיק שבכתר שבבחי'
לובן העליון, אך מעלה גדולה זו דהיין הלבן
נתגלתה דייקא ע"י הרמב"ם שבבחי' ספי'
המלכות וכמ"ש ב"מ (עפ"י דברי האריז"ל
בשער המלכים) ששורש ספי' המלכות הוא
מהבחי' הגבוהה דעתיק (בחי' העליונה
שבכתר), משא"כ שורש ספי' הז"א היא מבחי'

דאריך (בחי' התחתונה שבכתר), וע"כ לשיטת
הרמב"ן שבבחי' ספי' הז"א א"א לקדש על יין
לבן, שא"א לעלות לבחי' הגבוהה דעתיק,
שהמעלה הגבוהה ביותר שאפשר לעלות
אליה בבחי' הז"א היא בחי' אריך, שהיא
זכות ולבוא לבחי' דרגת ההשתוקקות
והמסי"נ בעבודה"י, והוא (אריך) דומה לספי'
הבינה שבבחי' האדמומית והיגיעה
בעבודה"י, וע"כ לשיטת הרמב"ן שבבחי'
הז"א צריך דוקא יין אדום לקידוש, משא"כ
עפ"י ההשגה דספי' המלכות הרי התכלית
העליונה בשב"ק היא לעלות לבחי' האור
דלעת"ל שיוזב כל ישראל להתענג על ה',
שבבחי' האור דעתיק יומין, וע"כ יין לבן
המשובח הרי הוא מהודר לקידוש ליל שבת,
להורות שבנ"י עולים בשב"ק ומתקשרים אף
אל הלובן דהתענג העליון דעתיק יומין.

ביאור השורש הפנימי במח' השו"ע הרב והמ"ב

יב] ועפ"ז ביאר מו"ר גם פסקי השו"ע
הרב והמ"ב בענין זה,
דהשו"ע הרב פסק לגמרי כהרמב"ם
שמקדשין על יין לבן לכתחילה (ואין מזכיר כלל
שדוקא אם הוא משובח מהאדום, וכן אין מזכיר
שלכתחילה מצוה על האדום), וכידוע ששו"ע
הרב דומה הרבה בלשונו ובהירותו לחיבורו
של הרמב"ם [אלא שהוסיף בחיבורו את בחי'
טעמי ההלכה שהם בבחי' אור החכמה,
שאצל הרמב"ם התגלתה בחי' אור החכמה
ע"י שחיבר חיבור על כל הלכות התורה שזה
בבחי' אור החכמה שהוא הכולל כל התורה,
ובשו"ע הרב שאינו חיבור על כל הלכות
התורה התגלה אור החכמה ע"י בחי' טעמי
ההלכות], וכמו שהעיד הרה"ק הרלו"צ
מבארדיטשוב זי"ע שחיבור השו"ע הרב
דומה לחיבור הרמב"ם (כמודפס בבית רבי),
וכמובא לעיל מהרוגצ'ובער שקיבל דרך

הרמב"ן, שבאמת בחי' המ"ב בעצמו היא בבחי' ספי' המלכות, וכמש"כ במקו"א שע"כ נתקבלו פסקיו אצל רוב כלל ישראל שקשורים לספי' המלכות (ואלו שקשורים יותר לספי' היסוד יעדיפו לפסוק כהבא"ח או ככה"ח), וכן חזינן שעיקר עסק הח"ח בעבודה"י היה בשמירת קדושת הפה, שמלכות – פה.

עניני הפרשה

ביאור הקשר בין ישיבת אאע"ה בפתח האהל כחום היום לבשורת הולדת יצחק

טו' שאל אחד התלמידים מה הביאור והקשר הפנימי בין תחילת הפרשה, שמתארת את ישיבת אאע"ה בפתח האהל כחום היום וגו', לבין עיקר תוכן הפרשה שבישרו לאאע"ה על לידת יצחק אע"ה. וביאר מו"ר דיישיבת אאע"ה בפתח האהל מרמזות באופן פנימי על דרך הצדיקים הגבוהים ההולכים ועולים תמיד ממדרגה למדרגה, ואף שזכו בדרגה גבוהה אינם מסתפקים בה. ובפרט אאע"ה שמצינו שתחילת דיבור ה' אליו היה "לך לך" וגו', קיים בנפשו ציווי זה כציווי תמידי ללכת ולהתעלות תמיד יותר ויותר.

טז' וביאר דענין "לך לך" וגו' מרמז שישי ללכת ולהיכנס תמיד יותר ויותר מהחיצוניות אל הפנימיות, ולהתעלות תמיד בחיפוש נקודת פנימיות האמונה והיחוד, ולדרוש תמיד אחרי השגת שורש האמונה שהוא בבחי' **שער הנ'** (הנרמז בתיבת לך שבגימ' נ'). ובכל פעם שזוכים לאיזון בחי' הארת האמונה והיחוד משער הנ' אין להסתפק בזה, אלא יש להמשיך ללכת ולהתעלות לדרגה גבוהה יותר בהשגת האמונה, עד שהדרגה הקודמת תיחשב בבחי' ו"ק ובבחי' חיצוניות לעומת הדרגה

לימודו מהרמב"ם ומהשו"ע הרב, וכן יש גירסת חסידים זקנים בשם הרה"ק מרוזין זי"ע שאמר שהיאצ"ט של הרמב"ם היא בכ"ד טבת (ולא כמו שמקובל בכ' טבת) שאז הוא היאצ"ט של בעל התניא, ואמר עוד הרה"ק הנ"ל שהרמב"ם והתניא היו משורש אחד, וע"כ שניהם היאצ"ט שלהם באותו היום (כד' טבת), וע"כ היה מגביה הרב בעל התניא את הרמב"ם, וכן היו לבעל התניא מתנגדים כמו להרמב"ם, ושניהם ביחד הם בבחי' 'ושמתי כדכ"ד שמשותף' (ומודפס ומבואר בארוכה באשכנז דרבי-אדה"ז וכ"ד טבת – עמוד קי"ג).

יג' ומאידך המ"ב חשש בענין זה יותר לדעת הרמב"ן, וע"כ שינה הלשון שאין לקדש על יין לבן רק כשארין האדום טוב (ולא מספיק שהלבן משובח מהאדום), וכידוע שהמ"ב היה מחשיב עצמו מתלמידי הגר"א (וכדמשמע גם ממש"כ בהקדמת המ"ב בענין הכרעת הגר"א), והלא ידוע מה שאמר הגר"ח מוואלוז'ין זי"ע על רבו הגר"א שהיה גדול אולי כהרמב"ן והרשב"א (כמובא במערכי לב עמ' רנ"ג) ולפי גירסא אחרת אחרים אמרו לגר"ח שרבו הגר"א גדול כהרמב"ן ולא הסכים לזה, מ"מ ידוע מר"צ הכהן דמה שבנ"י אומרים יש בזה איזו נקודת אמת, וע"כ נטה כאן המ"ב קצת לבחי' הרמב"ן.

יד' ואמר מו"ר שבאמת בחי' הגר"א מצד עצמו היא בבחי' אחרת לגמרי (שהיה בבחי' רחל שהיא בבחי' המלכות וכו'), אך כבר כתבנו במקו"א שבחי' הגר"א עצמו נשארה בהסתתר (וכמו שאמר ע"ע שהוא מרמז בתיבת "אבן שלמה" – אליהו בן שלמה, שתיבת אליהו נעלמת ונזכרת רק בר"ת), וע"כ מצד הגילוי שלו לתלמידו הגר"ח וכן לרוב הדור שקיבלו ממנו היה נראה להם שהגר"א בבחי' הרמב"ן. ואמנם אף המ"ב פסק למעשה בדיעבד כהרמב"ם (ורק נטה קצת לשיטת

אאע"ה להשגת שער הנ' נעמד מחדש כאילו עדיין לא התחיל העבודה, ובבחי' "פתח האהל", כאלו הוא עדיין בפתח אהל הקדושה ולא נכנס בה עדיין כלל, וכן עפ"י דברי חז"ל שנעמד אאע"ה בעת חוליו בפתח האהל כחום היום לחפש אורחים, הר"ז מורה על בחי' הרצון והשתוקקות במס"נ וחסרה לו כ"כ מצוה זו שא"א לו בלעדיה כאילו עדיין לא הכנים אורחים מימיו.

[יט] ואמנם אי' מהבעש"ט הק' זי"ע (בעש"ט עה"ת משפטים אות

כ"ג מספר תוי"י) שכשאדם זוכה להיכנס בשער הנ', נפתחים לו חמישים שערים חדשים לגמרי שעליו להתחיל להשיגם עתה (וע"כ שער הנ' הוא בבחי' א"ס), וה"נ אצל אאע"ה כשזכה להשגת שער הנ' התחיל להיכנס בעבודה"י מחדש בבחי' "כחום היום" היינו בבחי' התלהבות וחמימות ואש קודש.

[כ] וכשנכנס אאע"ה מחדש בעבודה"י בבחי' החמימות

והתלהבות, פתח בזה השורש לעבודת יצחק אע"ה שהיה עמוד העבודה והתפלה, שהיא בבחי' התלהבות והחמימות באש קודש העולה מלמטה למעלה, והיא היפך מדתו של אאע"ה מדת החסד וההשפעה מלמעלה למטה, אך עתה כשזכה אאע"ה לתכלית שלימות מדרגת עצמו, ונכנס בעבודה"י בהתחדשות והתלהבות וחמימות בבחי' "כחום היום", פתח עתה השורש של בחי' עמוד העבודה של יצחק אע"ה שהיתה כל עבודתו בבחי' האש של כחום היום, ואז זכה להתבשר שלמועד זה בשנה האחרת ויולד יצחק (וכידוע שיש בחי' העיבור השלם של י"ב חדשים, וכל אור רוחני יש אצלו בחי' עיבור עד שמתגלה בבחי' לידה, וע"כ יב"ח מעתה כשגילה אאע"ה שורש מדרגת ועבודת יצחק יזכה ללידת יצחק בפועל).

החדשה הפנימית שבבחי' הג"ר שמישיג עתה. וזה בבחי' לך לך – לפנימיותך, להודיך מהחומר ולהתעלות לדרגת הנשמה והפנימיות, ובה גופא יש להמשיך תמיד להתעלות מדרגה לדרגה, שכמה שהצדיקים משיגים יותר ויותר בחינות יותר פנימיות אינם מסתפקים בזה, היות שיודעים שעדיין נחשבת דרגתם בבחי' חיצוניות לעומת הדרגה הפנימית החדשה שעליהם להשיג עוד ונעיין בענין זה בחיי מוהר"ן בדרך עבודת רביז"ל כן.

[יז] והנה הפרשה הקודמת מסתיימת במאמר השי"ת לאאע"ה

"התהלך לפני והיה תמים" וגו', וכידוע ש'תמים' מרמז על השגת שער הנ' – ספי' הכתר שהיא בבחי' השלימות [כמו שביאר פעם מו"ר מעשה החכם והתם שבספ"ק סיפ"מ – שהחכם הוא כנגד ספי' החכמה והתם כנגד ספי' הכתר ואכמ"ל], ואמנם כשזכה אאע"ה למול א"ע, זכה עי"ז ל"יורא אליו הוי"ה". ועיין באוה"ה הק' שמבאר את ענין "יורא אליו הוי"ה" שלא נאמר מה גילה לו בנבואה זו, אלא הכוונה שעי' המילה זכה אאע"ה להיות מרכבה לשם הוי"ה, בבחי' האבות הן המרכבה לשכינה, וזהו "יורא אליו הוי"ה" שעי' המילה נתקן גופו של אברהם ומעתה תוכל השכינה לשרות עליו בקביעות, ודרגה זו היא בחי' השגת שער הנ', ששער הנ' הוא המהפך החומר לצורה, עד שגוף האדם יכול לזכות להיות מרכבה אל השכינה הק', והיינו שבסוף פר' לך לך זכה אאע"ה לקיום הציווי דלך לך שבתחילת הפרשה בבחי' הפנימית.

[יח] והנה עתה כשהשיג אאע"ה השגת שער הנ' (ולא רק הארה ממנו), היתה הוא אמינא שעתה יסתפק במה שהשיג כבר, ועי"ז מרמז הפסוק שאף כשזכה

דאף אים נימא דהדבקות שוה לכל המצוות ואף אים נימא דהיא קטנה מהם, מ"מ אינו רשאי להפסיק באמצע עשיית מצוה אף למצוה הגדולה ממנה.

כב] ועוד דן מו"ר דאף לשיטות בראשונים דסבירא להו דהעוסק במצוה פטור מן המצוה הוא בכחי' פטור בלבד, אך הרשות נתונה דאם רוצה רשאי להחמיר להפסיק המצוה שעוסק בה כדי לקיים מצוה אחרת הגדולה ממנה [וזה שיטת רש"י (ברכות י"ז ע"ב ד"ה ואינו מברך וד"ה ואינו מוזמן) והרמב"ם (פ"ד מהל' קר"ש ה"ז), והמחבר בס' ע"א הביא גם את דעתם דהסומך על שיטתם אין מוחין בידו (ועיין בדברי חמודות פ"ג דברכות אות ב' שמגיה בדברי המחבר להדגיש שהם ב' דעות שונות)] עדיין צ"ב בענינינו, דנראה מהב"י דאף לשיטות אלו ההיתר להפסיק מהמצוה הראשונה הוא רק באופן המדובר שם שבזה שפונה לקיים עוד מצוה אין שום הפסד למצוה הראשונה, אך בענינינו משמע מדברי חז"ל שאמרו שגדולה הכנסת אורחים יותר וכו' שביטל אאע"ה מצות הקבלת פני השכינה לכה"פ בשעת הכנסת האורחים (אלא שביקש שתמתין לו השכינה עד לאחר שיגמור מצות הכנסת אורחים), והרי מצות הדבקות היא מצוה לכל רגע בפ"ע, וא"כ לכו"ע אין להפסיק באמצע קיום מצוה זו באופן שמתבטל קיום המצוה לזמן זה שמפסיק ממנה.

תמיהה בעצם המצוה והכנסת אורחים דאאע"ה אי הוי ודאי מצוה

כג] ועוד הוסיף מו"ר לתמוה בענין זה דהנה לכא' מצות הכנסת אורחים והחסד של אאע"ה יש לה אותם גדרים של מצוות התורה דידן, והלא במצות החסד דידן קיי"ל דהמצוה רק למי שהוא

תמיהה בדברי חז"ל גדולה הכנסת אורחים וכו' והלא העוסק במצוה פטור מן המצוה

כא] עוד הוסיף מו"ר לבאר בזה בדרך נוספת, והוא בהקדם ביאור דרשת חז"ל (שבת קכ"ז ע"א) עה"פ "אל נא תעבור מעל עבדך", שאמר כן לשכינה שברצונו לפנות ממנה לקיים מצות הכנסת אורחים, וילפינן מזה גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני השכינה, ותמה בזה מו"ר דהלא קיי"ל (שו"ע סי' ל"ח ס"ה) דהעוסק במצוה פטור מן המצוה, וא"י ברש"י (סוכה כ"ה ע"ב ד"ה שחל שביעי) שזה אף שהמצוה שעוסק בה עתה קטנה מהמצוה שבאה אח"כ, וא"כ מה לי בכך שהכנסת אורחים גדולה מהקבלת פני השכינה, והלא סו"ם הקבלת פני השכינה היא ג"כ מצוה, שהיא בכחי' קיום מצות "וכו תדבק" שהיא מצוה מתרי"ג מצוות, ומדוע הפסיק אאע"ה באמצע קיום מצות הקבלת פני השכינה להכנסת אורחים.

והרי ידועים דברי הריטב"א (סוכה כ"ה ע"א) דהעוסק במצוה ורוצה להניחה בכדי לעשות מצוה גדולה הימנה אין רשות בידו, דכיון דפטור מן האחרת הרי היא אצלו כדבר של רשות, ואסור להניח מצותו מפני דבר שהוא של רשות, וכן היא שיטת רוב הראשונים (תוס' ברכות י"ז ע"ב ד"ה ואינו, ורכינו יונה ברכות י' ע"א מדפי הרי"ף ד"ה מי, והרא"ש ברכות פ"ג סי' א', והגהות מרדכי ברכות סי' נ"ז והטור סי' ע"א, וכן בשו"ע סי' ע"א ס"א פסק לעיקר שאינו רשאי להחמיר בזה) [ובפרט קשה עפ"י הידוע דמצות הדבקות היא תכלית כל המצוות, וכדאי' בזה"ק דכל המצוות הם בכחי' "עייטין" לבוא על ידם למצות הדבקות (וכ"פ בשו"ע הרב הל' ת"ת פ"ד סעיף ה'-ו') בענין מצות הדבקות שדוחה אף מצות ת"ת ששקולה כנגד כולם], אלא דבענינינו קשה קושיא הנ"ל

(או"ה סי' י"ג), אך בשאגת אריה (סי' ל"ז) מבואר דספק מצוה אינו פוטר ממצוה ודאית ובבחי' אין ספק מוציא מידי ודאי, עיי"ש, וכ"ש שצ"ב איך עשה להיפך שהפסיק באמצע קבלת פני השכינה הודאית לקיים מצות הכנסת אורחים שאינה ודאית.

ב' ביאורים מדוע אצל אאע"ה הוי מצות הקבלת פני השכינה בבחי' ספק מצוה

בה' וביאר מו"ר הדברים בהקדם מה דאי' מוקינו החת"ם זי"ע (חת"ם החדש על התורה פר' נצבים עה"פ "הנסתרות לה' אלוקינו") בהבדל בין אאע"ה לבין חנוך בן ירד, שהשי"ת בחר דייקא באאע"ה להקים ממנו את עם ישראל, וחנוך אף שזכה להיות המלאך הגדול מט"מ מ"מ לא הקים ממנו השי"ת את עם ישראל (והלא עם ישראל יכו לבוא אל תכלית השלימות מעל כל המלאכים כדאי' בפרש"י עה"פ "כעת יאמר ליעקב" וגו'), ומבאר החת"ם שחנוך עסק תמיד בהתבודדות ופרישות מכל העולם בכדי להשלים ולתקן את עצמו בלבד, משא"כ אאע"ה כשזכה להשגת האמונה בהשי"ת כראוי, הבין שתפקידו הוא להשפיע ולפרסם את האמונה לכל באי העולם ולא רק שיוסף להשלים את עצמו בלבד, וע"כ לא היה יכול להתבודד כחנוך, וע"כ גם היתה נבואת אאע"ה קטנה מנבואת שרה אמנו ע"ה וכדאי' במגילה נ"ד ע"א משום שהיתה יותר בהתבודדות ממנו [וידועים דברי החוה"ל (שער אהבת ה' פרק ו') שאף מי שזוכה ע"י תיקון נפשו להיות בבחי' מעלת הנביאים אין זכותו גדולה כ"כ כזכותו של מי שמורה בנ"א אל הדרך הטובה ומיישר הרשעים אל עבודת הבורא שזכויותיו נכפלות בכל הימים ובכל הזמנים, עיי"ש המשל בזה].

בבחי' עושה מעשה עמך - עם שאיתך בתורה ומצוות, ורק למי שהוא בבחי' רעך בתומ"צ שנאמר עליו ואהבת לרעך כמוך, והלא אותם המלאכים נדמו לאאע"ה בתחילה כערביים עובדי ע"ז המשתחווים לאבק שברגליהם (כדאי' בכ"מ פ"ו ע"ב), וא"כ לכאן עפ"י גדרי התורה הרי אין בבה"ג מצות הכנסת אורחים, ובודאי שצ"ב לפ"ז איך הפסיק ממצות הקבלת פני השכינה הודאית לקיום הכנסת אורחים כזו.

כד' והוסיף מו"ר שאף את"ל שמכיון שכוונת אאע"ה בהכנסת הערביים לביתו היתה בכדי להפרישם מעבודה זרה ולהביאם לאמונה בהשי"ת, שבבה"ג הוי מצוה אף לדידן (כדברי הרמב"ם הל' מלכים פ"ה ה"י ש"צוה משה רבינו מפי הגבורה לכוף את כל באי העולם לקבל מצות שנצטוו בני נח" עכ"ל, וא"כ יש מצוה להפריש עובדי ע"ז מהע"ז ולקרבם לאמונה בהשי"ת), מ"מ נראה שלא תמיד היה אאע"ה מצליח בזה, שהרי משמע במדרשים שאלו שהתקברו לאמונה ע"י אאע"ה היו בבחי' גרים, ועליהם נאמר "ואת הנפש אשר עשו בחרן", והרי משמע שלא כל הגויים שהיו אצל אאע"ה התגבירו, ונראה שהרבה מעובדי ע"ז לא קיבלו את האמונה שלימדם אאע"ה, וא"כ לפ"ז יוצא דמצות הכנסת האורחים הערביים אינה ודאית כ"כ כמו מצות הקבלת פני השכינה שהיא ודאית, ולפיכך אף אם היה להיפך שהיה אאע"ה עסוק במצות הכנסת אורחים הוי מה' בפוסקים האם העוסק בספק מצוה נפטר ממצוה ודאית דהקבלת פני השכינה, ושיטת השאג"א דאין ספק מצוה פוטרת מודאי מצוה, [עיי' בזה בשו"ת הר צבי (או"ה ח"ב סי' ק"ד) שמביא מדברי תוס' (ב"מ כ"ה ע"ב ד"ה ואם נטלה) דאף ספק מצוה פוטר ממצוה ודאית, וכן היא מסקנת האמרי בינה

כז] ועפ"ז ביאר מו"ר דאף שלדידן הקבלת פני השכינה היא בבחי' קיום מצות הדבקות שהיא בבחי' תכלית המצוות, אך אצל אאע"ה היתה מצוה זו דקבלת פני השכינה בבחי' ספק מצוה, ואילו מצות הכנסת אורחים ערביים היתה אצלו בבחי' מצוה ודאית, שהרי אאע"ה השיג שמצוותו המיוחדת שבה הפיץ השי"ת היא שיפרסם את האמונה לכל באי עולם ולא שירבה בהתבודדות ובהשגת הנבואה כחנוך, וא"כ מצוה זו דפרסום האמונה בעולם היא המצוה שבודאי רוצה ממנו השי"ת שיעשנה, ואילו הקבלת פני השכינה לפעמים הוי בבחי' מתן שכר מעין עוה"ב [וכדברי חז"ל (ב"ב ט"ז ע"ב) שהקב"ה הטעים לאבות מעין עוה"ב, ולא בבחי' קיום המצוה] ואין היא בגדר מצוה ודאית.

כז] ועוד הטעים מו"ר לבאר הא דמצות הקבלת פני השכינה אצל אאע"ה היתה בבחי' ספק מצוה עפ"י דברי זקינו הגאון ר' שמעון סופר זי"ע במכתב סופר בפרשתנו (ד"ה והנה איל) שמביא בשם המגלה עמוקות (אופן רי"ז) עה"פ "וירא והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו", דמרמז על אלישע בן אבויה הנקרא אחר שנכשל ויצא לתרבות רעה ע"י שראה בעלייתו בעולמות העליונים את המלאך מט"ט יושב וכו' וכדאי בחז"ל (חגיגה ט"ז ע"א), וזה נרמז בקרא ש"איל אחר נאחז בסבך" שבגימ' חנוך, שנכשל אחר ע"י חנוך, ומבאר המכתב סופר הטעים שנרמז ענין הכשלון דאחר ע"י חנוך דייקא בפר' העקידה, עפ"י דברי החת"ס הנ"ל בחילוק בין דרך אאע"ה לדרך חנוך, שהסביר בזה עוד החת"ס (דרשות לו' אדר תקצ"ה ד"ה איש יהודי) שחנוך שכל עבודתו היתה לעצמו ולא לאחרים לקח אותו אלקים ואיננו משום שלא היה השי"ת בטוח בו שלא יחטא

כפרש"י שם, משא"כ אאע"ה היה יותר חביב אצל השי"ת שהיה בטוח בו שלא יחטא, היות דהובטחנו (אבות ה', י"ה) שכל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו, ועפ"ז מבאר המכתב סופר שכל בקשתו של אאע"ה שיהיה לו בן הממלא מקומו אחריו זהו בכדי שימשיך בנו בדרכו לקרב את כל בני האדם לעבודתו ית"ש, וישלים בנו את אשר התחיל הוא, ועכשיו בשעת העקידה כשאמר לו השי"ת שיעלה את בנו לעולה התחיל להסתפק דאולי דרך ההתבודדות של חנוך חביבה יותר אצל השי"ת ועדיף לא להתחבר עם אנשים שבשוק, וחשש שאולי בציווי שיעלה את בנו לעולה מרמז לו השי"ת שא"צ יותר ללכת בדרך פרסום האמונה לבאי עולם, וע"ז רמז לו השי"ת והראהו "והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו", דבודאי שאלישע בן אבויה שנכשל ונפל כ"כ היה זה משום שלא היה מזכה את הרבים שאין חטא בא על ידו, וכן המלאך מט"ט שהוא הגורם לנפילת אחר היה ג"כ זאת מחמת שלא היה חנוך ממזכי הרבים, שאם היה חנוך ממזכי הרבים לא היה נגרם על ידיו החטא דכשלון אחר, ובה חזק השי"ת את אאע"ה שדרך זיכוי הרבים שהוא אוחז בה היא הדרך האמיתית שחפיץ בה השי"ת.

כח] והנה חזינן מנפילת אחר שעיקר נפילתו היתה כשעלה לדרגה גבוהה בעולמות עליונים, והחסבר בזה שדייקא הזוכה לעליה גבוה כ"כ עלול יותר ליפול מאיגרא רמא וכו' [כדאי' בלקו"מ (ריש ח"ב) שהמלאכים מקנאים וחפצים להפיל בנ"א שזוכים לעלות עליהם וכו', וכן ידוע מאמר הבעש"ט הק' שנשבע שישנו אדם השומע תורה מפי הקב"ה בעצמו וירא מאוד שעלול בכל רגע ליפול לשאול תחתית ח"ו (וכדאי' בשבחי הבעש"ט שזהו ע"י הרעור גאווה

(כמדו' הרר"ב מפשיסחא זי"ע) בחי' שיצחק סגר ודפק במסמרים את ד' הפתחים של אהל אביו, והיינו שהיה סגור ומסוגר שלא יפריעוהו בעבודה", ולכא' קשה הלא השי"ת אינו חפץ בדרך זו, שידאג האדם רק עבור שלימות עצמו כנ"ל מהחת"ס.

ל' אך הביאור בזה שאחרי שאאע"ה מסר נפשו והפקיר את מדרגת עצמו עבור תיקון העולם, יכול היה יצחק אבינו לעבוד את השי"ת אף כשהוא סגור ומסוגר ובכ"ז תהיה עבודתו רק במטרה להשפיע בזה מחרה וקדושה על כל העולם, ועי"ז פועלת באמת עבודתו תיקון לכל העולם, וכדאי' בחז"ל (שבת פ"ט ע"ב) שלעת"ל יקח יצחק אבינו את כל תיקון העולם על עצמו, ויכולת זו דיצחק היא מחמת שכל עבודת יצחק היתה עבור כלל ישראל. ושורש דרגה זו דיצחק התגלתה מקודם אצל אאע"ה, שהפקיר אף את הקבלת פני השכינה שהיא המדרגה הנעלית ביותר עבור תיקון ג' ערבים, ובזה פעל וזכה שיצא ממנו יצחק שיהא בדרגה גבוהה כ"כ שאף כשבחיצוניות נראה שהוא עוסק רק בתיקון עצמו הרי באמת בפנימיות הוא מפקיר את כל עצמיותו ועושה הכל רק בעבור השכינה ותיקון הבריאה וכל עבודתו לצורך כלל ישראל (שלעשות בפנימיות להיפך מהנראה בחיצוניות מראה על שלימות פנימית גדולה כ"כ עד שאין החיצוניות מונעת אותו כלל).

השפעת אאע"ה ליצחק בבחי' השפעת מב"ד למב"י

ל'א] והוסיף לבאר דלפי"ז דעבודת אאע"ה היא המשפיעה לעבודת יצחק אע"ה (שאף שנראית שהיא לעצמו בלבד הרי היא באמת לצורך תיקון הבריאה), הרי זה בבחי' הא שאי' במקובלים שמישהו בן דוד מציל את

עיי"ש המעשה בזה), וא"כ לפ"ז הזוכה לדרגות גבוהות צריך יותר להרבות בזיכוי הרבים שבזה תהא לו השמירה שאין הטא בא על ידו, וא"כ לפ"ז א"ש טפי שעתה שזכה אאע"ה ל"וירא אליו הוי"ה", הרי הוא זקוק ביותר לשמירה עליונה של הוספה בזיכוי הרבים, שלפי גודל העליה כן גודל הסכנה, ונמצא שהקבלת פני השכינה אצלו היא בבחי' ספק מצוה, מפני שהוא עלול ליפול ממנה ח", וע"כ פנה לשכינה שהיות שברצונו שיתקיים בו "אל נא תעבור מעל עבדך", היינו שברצונו שתישאר אצלו המדרגה הגבוהה שקיבל (להיות מרכבה לשכינה כנ"ל) ולא תעבור ממנו, ע"כ עליו להוסיף עתה ביתר עוז בקיום מצות זיכוי הרבים ולפנות אל האורחים עובדי ע"ז לקרבם אל האמונה, שבזכות זאת ישאר אצלו אור הקבלת פני השכינה באופן תמידי, וזהו פנימיות דברי חז"ל שגדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני השכינה, שדייקא בכך קיום מצוות מעשיות כהכנסת אורחים מחזיקים ומשאירים את האור הגבוה דהקבלת פני השכינה שלא יסור ממנו וישאר אצלו באופן תמידי.

ביאור ענין עבודת יצחק שלכא' נראית דומה לעבודת חנוך

כט] ועפ"י כ"ז סיים מו"ר ליישב שאלת התלמיד דלעיל מה הקשר בין הכנסת האורחים לבשורת לידת יצחק, דהנה הבאנו לעיל מהמכתב סופר שעיקר מה שרצה אאע"ה בבן כדי שיהא בנו ממשיך דרכו בלימוד האמונה לבאי עולם, והרי לכא' קשה, דלכא' נראה שדרך יצחק אבינו היתה כדרך חנוך, שהיה יצחק סגור ומסוגר כל ימיו בעבודה"י ועסק לכא' רק בבחי' תיקון שלימות עצמו וכדברי חז"ל שהיה יצחק עולה תמימה שכולה לגבוה בלבד, ואי' מצדיקים

היינו שיכרר מב"ד שעבודת מב"י כולה עבור השכינה ויציל אותו מהקטרוג ומגזירת המיתה שעליו, ואז יתברר בגלוי שעבודת מב"י היתה ג"כ רק עבור תיקון השכינה והשפיע בעבודתו בהסתר לכל בני".

לג] והמשיך לבאר שעבודת יצחק אע"ה

(ויססה"צ ומב"י כנ"ל) היא

בבחי' עבודת הצדיקים הנסתרים שבכל דור שעבודתם היא בבחי' מאמר החוזה מלובלין זי"ע (הביאו תלמידו בעל מלוא הרועים בספר חינוך בית יהודה פרק ל"ד דף מ"ז ע"א) עה"פ (תהילים פ"ד, ו') "אשרי אדם עוז לו כך מסילות בלבבם", שפתח קרא בלשון יחיד וסיים בלשון רבים, ללמדנו שהצדיק הטמון וגנוז בביתו ודבוק בהשי"ת ע"י התורה שנקראת עוז כמו"ש "ה' עוז לעמו יתן" (ב"ד - כ"ב אותיות התורה) פועל בזה מסילות בלבבם של כלל ישראל ומחזירם בתשובה שלימה בכח עבודתו. ואמר מו"ר שכן היתה דרך עבודתם של הרבה מתלמידי בעש"ט הק', שלא היה ניכר בגלוי עסקם בזיוכי הרבים ובכ"ז היתה כל עבודתם רק לאוקמא שכינתא מעפרא לתיקון כלל ישראל ובזה זיכו את כל בני דורם, וסיפר שכן ענה כ"ק ר' איציקל מפאשוורסק זי"ע לכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע ששאלו מדוע אינו עוסק באמירת והפצת תורה לקרב עי"ז העולם להשי"ת, והשיבו ר' איציקל במעשה שהיה בשני האחים הק' הרר"א והרר"ז זי"ע שהגיעו בגלותם לעיר שפלה השקועה בחטאים ונסגרו שם בחדרם ועסקו בעבודה"י בהתבודדות עד שהחזירו עי"ז את כל המקום בתשובה (וכע"ז אי' מרביז"ל (לקו"מ קמא תורה י"ד) על מאמר חז"ל (גדרים פ"א ע"א) "שלא ברכו בתורה תחלה", שהעוסק בתורה"ק כראוי מעורר ומאיר לשרשי נשמות בני"ז ועי"ז מחזירם בתשובה עיי"ש).

משיח בן יוסף מגזירת המיתה שעליו, וביאר שעבודת מב"י דומה לעבודת יצחק אע"ה שנדמה בתחלה שעבודת מב"י היא לעצמו, וע"כ יש עליו בחי' גזירת המיתה, שבבחי' הנפילה למי שאינו מזכה את הרבים, וכדאשכחן כן גם אצל יצחק שהיה בתחילה בבחי' נשמה שאינו יכול להוליד, שמי שאין לו בנים נחשב כמות, עד שאאע"ה בעקידה הציל אותו מבחי' מיתה זו והמשיך לו נשמה חדשה שיכול להוליד, והיינו בבחי' הנ"ל שאאע"ה פועל על עבודת יצחק אע"ה שלא תהא בבחי' לעצמו שבבחי' אינו מוליד ואינו משפיע, אלא תהא בבחי' הולדה והשפעה, וח"נ יש בחי' זו אצל מב"י שנדמה בתחילה שעבודתו רק לתיקון עצמו, וע"כ יש על עבודתו בחי' קטרוג ובחי' חשש גזירת מיתה ח"ו, וכדאשכחן גם אצל יוסה"צ שהיה עליו בחי' קטרוג מאחיו שטענו שמשתרר יוסה"צ עליהם, והיינו בבחי' הטענה שעבודתו לעצמו ולא להשפיע להם, והיתה עליו גזירת 'לכו ונהרגו' ח"ו.

לב] והנה ענין זה מרומז ג"כ בשם 'יצחק'

שהוא בגימ' 'יוסף' בתוספת שם

ב"ן, והיינו שעבודת יצחק שהיתה נראית כאילו הוא לעצמו דומה לבחי' עבודת יוסף הצדיק שג"כ חשדוהו שעבודתו לעצמו, אך באמת עבודת יצחק היתה עבור תיקון השכינה כמרומז בתוספת שם ב"ן שבשמו, וע"כ על ידו תהא עיקר הגאולה כנ"ל מגמ' שבת, וכן אצל יוסה"צ שהיתה נראית עבודתו עבור עצמו התברר לבסוף אחר שהיה אצלו האיחוד עם יהודה שהציל את כל אחיו והשפיע לכולם וכו', וכך הוא בענין מב"ד ומב"י דהנה מב"ד דרכו להשפיע בגלוי ולהחזיר בני"ז בתשובה, ואצלו אין חשש מיתה ונפילה היות שעליו נאמר בחי' 'המזכה את הרבים' וכו', והוא יציל את מב"י,

ענין הפלוגתא שיש בין הצדיקים נסתרים והיבורם בקידוש (וענין ב' הנוסחאות שבזה)

לד' והזכיר מו"ר בדרך אגב המובא שם בתקו"ז (תקונא עשרין וחד ועשרין דף נ' ע"ב) שיש ל"ו צדיקים נסתרים באר"י ול"ו צדיקים נסתרים בחו"ל, ומשמע שם בתקו"ז שיש פלוגתא בין הצדיקים הנסתרים שבאר"י לבין הצדיקים הנסתרים שבחו"ל, וזה בחי' "חלק לבם" שבגוי' ע"ב שיש ביניהם בחי' מח', ושאל אחד מהתלמידים על מה נחלקים אלו הצדיקים, והשיב מו"ר שנחלקים (למשל) האם תיקון הבריאה צריך להיות בדרך התורה, שכך ס"ל לצדיקי חו"ל, או בדרך התפלה, וכך ס"ל לצדיקי אר"י (והפמ"ר שתלמידי בעש"ט אף שרובם היו בחו"ל סברו בזה כצדיקי אר"י) [והר"ז בבחי' הפלוגתא שבין רחל (הנקרא יפ"ת ויפ"מ שבבחי' דרך התורה שהכל רואין יופיה) ללאה (שעיניה רכות מבכיותיה בתפילותיה)].

לה' והוסיף מו"ר שבאמירת הקידוש בליל שבת אנו מצרפים ומחברים ב' ההבחנות, שכידוע בפר' ויכולו יש ל"ה תיבות (שעם בחי' הכולל הרי הם ל"ו), וכן בברכת הקידוש יש ל"ה תיבות וכדאי' בזוהר (פר' ויקהל דף ר"ז ע"ב), ונזכיר כאן מה שענה פעם מו"ר לשאלת תלמיד בענין זה, דהנה כידוע יש ב' שיטות בחישוב הל"ה תיבות שבברכת הקידוש, דבשער הכוונות (דף ע"א טור ב') מוחק מהברכה התיבות "כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים" וכותב שם שזה טעות גמור, והטועים העתיקו תיבות אלו מקידוש דיו"ט (ועיין בלקוטי הלכות למוהרנ"ת זי"ע הל' נשיאת כפים ה"א שמפרש הטעם הפנימי שיש לומר תיבות אלו ביו"ט יותר מבשבת), וכן מוחק בשער הכוונות ג' התיבות "כי הוא יום" תחלה למקרא קודש, אבל

הרמ"ע מפאנו (מובא בשו"ר ברכה אות ב') גורם בקידוש תיבות הנ"ל, וכ"כ בסידור האר"י ל הנדפס בזאלקווא, וכן בסידור רבי אשר ובסידור בעל התניא, ולשיטות אלו (שלגורסתם נוספות י' תיבות) אין מחשבים להל"ה התיבות את עשר התיבות "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר" שבתחילת הברכה ו"ברוך אתה ה'" שבסוף הברכה, שתיבות אלו משותפות לכל ברכות המצוות ואינן מיוחדות לברכת הקידוש.

לן' והנה שאל אחד התלמידים למו"ר שאביו שאינו עוסק בלימוד תורת הקבלה נוסחתו כנוסח העולם אשר גורסים תוספת ד' כי בנו בחרת' וכו', והוא שזכה ללימוד הקבלה ברצונו לשנות ולהשמיט תיבות אלו שלדברי האר"י"ל המפורשים בשער הכוונות הם טעות גמור (ודברי שענה"כ יותר מוסמכים לכאן בבירור דעת האר"י"ל משאר מקומות הנ"ל), וענהו מו"ר לבל ישנה ממנהג אביו, וכמש"כ המג"א (פי' רע"א סקכ"ב) שאין לשנות שום נוסחא כי לכל מנהג יש טעם ויסוד, ובפרט שכנ"ל גם בסידור בעל התניא אחז בזה כנוסח העולם.

מחילת העוונות בקידוש ע"י איחוד בחי' ב' המשיחין וכע"ז המתקת הדינים שע"י אמירת תהילים

לן' וביאר מו"ר שפרשת ויכולו וברכת הקידוש הן כנגד הל"ו צדיקים שבאר"י והל"ו שבחו"ל (ואף שיש בכל אחת ל"ה תיבות הרי יש להוסיף את בחי' הכולל שהיא כנגד הצדיק המיוחד הראש שבל"ו), ואמנם פר' ויכולו שהיא פרשה מהתורה היא כנגד הצדיקים שבבחי' רחל, שאצלם בחי' התורה היא העיקר, וברכת הקידוש שהיא בבחי' תפלה היא כנגד הצדיקים שבבחי' לאה, שאצלם בחי' התפלה היא העיקר [ובקידוש גופא יש

ואף דברכת גואל ישראל לא קאי על הגאולה העתידה אלא על גאולות פרטיות לכל אדם הצריך ישועה, בכ"ז כל גאולה פרטית מתנוצצת מאור דלעת"ל, וע"כ פועלים כל ישועה וגאולה פרטית ע"י התהילים שבבחי' חיבור ב' הגואלים דלעתיד.

בחי' פנימיות דציון וירושלים

לט] והוסיף מו"ר שבתוך אר"י גופא ג"כ אשכחן חלוקה דרחל ולאח הנ"ל, שהר ציון אף שנקרא בשם ירושלים קדושתו נפרדת מקדושת ירושלים (כדאי' בספר כפתור ופרח פמ"א, הובא בס' חרדים סוף פ"ב ובשו"ת רדב"ז ח"ב סי' תרל"ג, וכן אי' ברש"י יומא ע"ז ע"כ ד"ה לפתח בית דוד), וע"כ כתב הרדב"ז שם ליישב המנהג שנהגו בעיר העתיקה לפדות מעשר שני והלא בתוך ירושלים אסור לפדות מע"ש, אלא שסומכים בזה על מסורת הישמעאלים שקוראים לכל שכונת הישראלים בשם ציון, וציון היא מחוץ לירושלים וע"כ מותר לפדות שם מע"ש.

מ] וביאר מו"ר שקדושת הר ציון היא כנגד בחי' יוסף"צ, כמרומו שיוסף בגימ' ציון, שבבחי' דרך התורה, בבחי' "עשו ציונים לתורה", וקדושת ירושלים היא כנגד בחי' דרך לאה שבבחי' יראה שבלב – שבבחי' דרך התפלה כנ"ל ונאמר מו"ר שיש בענין זה סודי סודות שהאריך בהם במקו"א, והזכיר עתה רק קיצור ותמצית הענין עפ"י דברי הרח"ק העט"צ זי"ע שמבאר שיש בבחי' הנוק' ג' כלים, חיצון אמצעי פנימי, והכלי חיצון הוא בבחי' קדושת ציון שמחוץ לירושלים (שבבחי' רחל ונקראת דמות), והכלי האמצעי הוא בחי' קדושת ירושלים (שבבחי' לאה ונקראת צלם), והכלי הפנימי הוא בחי' נקודת אבן השתיה שבקודש הקדשים שהיא בבחי' פנימיות

ב' הבחנות מה יותר חשוב, שמחד מקדימים אמירת פר' ויכולו לברכת הקידוש, שההקדמה מוכיחה על המעלה והחשיבות, ומאידך אמירת פר' ויכולו אינה מעכבת, וברכת הקידוש מעכבת שאין יוצאים יד"ח מצות הקידוש מבלעדיה, ובנשמתין הדתין לפר' בלק תש"ע הבאנו דברי מו"ר בארוכה שב' הבחי' הנ"ל הם בחי' ב' המשיחין הנלחמים בב' הטומאות דעשיו וישמעאל, שתחת כל אחד מהם יש ל"ה אומות מהשבעים אומות, וכנגדם ב' המשיחין שהם בבחי' ראשי ל"ה הצדיקים הנ"ל, וע"כ באמירת הקידוש זוכים למחילת עוונות כדאי' בחז"ל (שבת קי"ט ע"ב) ש"כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכולו שני מלאכי השרת המלוין לו לאדם מניחין ידיהן על ראשו ואומרים לו וסר עונך וחטאתך תכופר", שמחילת העוונות היא בבחי' גאולת הנפש הפרטית, שנגאלת מגלותה ע"י בחי' חיבור ב' המשיחין, שבחי' הגאולה באופן השלם היא דייקא בבחי' חיבור דב' המשיחין.

לח] ואמר מו"ר דעפ"ז מובן גם מה דאי' בבן איש חי שאף שכל לימוד תורה וכל תפילה ממתיקים הדינים מעל האדם בכ"ז המתקת הדינים הכי גדולה היא ע"י אמירת תהילים, וכדחזינן מנהג ישראל בכל הדורות שבכל עת צרה ובכל פעם שנצרכו לישועה פנו לומר תהילים דייקא, והחסבר בזה שהיות שתהילים הוא בבחי' האיחוד דתורה ותפלה, הרי יש באמירתם הסגולה והמעלה דב' המשיחין, ששלימות הגאולה היא דוקא בבחי' החיבור דב' המשיחין, והרי כל גאולה פרטית היא בבחי' התנוצצות מהגאולה הכללית (כמשמעות רש"י מגילה י"ז ע"כ ד"ה "אתחלתא דגאולה" בנוגע לברכת גואל ישראל שנתקנה בברכה השביעית משום דהתחלת הגאולה השלימה בשנת השמיטה,

דציון, והיינו שדייקא בחי' החיצון מקושרת לנקודה הכי פנימית, שקודה"ק שהיא הנקודה הכי פנימית היא בבחי' פנימיות ציון שהיא מקושרת אל הר ציון שבבחי' החיצון (ובזה מתיישב נוסח התפלה "המהזיר שכינתו לציון", דקאי על פנימיות ציון שהיא קודש הקדשים כנ"ל) ואכמ"ל בזה].

טעם דקברי בית דוד בהר ציון

מא' ושאל אחד מהתלמידים דאם הר ציון הוא כנגד בחי' יוסה"צ מדוע דייקא שם נקברו כל מלכי בית דוד, וכמש"כ בספר אלה מסעי למהר"ם חגיז (עמוד ט"ז) שהאריז"ל שרוח ה' דיבר בו קיים שבועיר ציון שהוא חוץ לחומת ירושלים שם קברי מלכות בית דוד. והקדים בזה מו"ר שאמנם מצינו תמיחה בהא דקברי מלכי בית דוד, וכמו שהקשה בתשובת הרדב"ז הנ"ל שהנה הרמב"ם (הל' בית הבחירה פ"ז ה"ד) מונה את כל הדברים שנאמרו בירושלים וכותב שם שאין מקיימין בירושלים קברות חוץ מקברי בית דוד וכו' שהיו בה מימות נביאים הראשונים, וא"כ משמע מהרמב"ם שקברי מלכי בית דוד הם בתוך חומת ירושלים, וכותב הרדב"ז דיש לתרץ בדוחק שגזרו חז"ל שלא לעשות קברים בכל התחום שבת שמסביב ירושלים, וקברי בית דוד אף שהם בהר ציון שמחוץ לגבול ירושלים מ"מ הם בתוך התחום דירושלים שאין קוברים שם מתים, וע"כ כותב הרמב"ם דלקברי מלכי בית דוד היה היתר מיוחד (ואמנם הרדב"ז נשאר דעדיין צריך עיון בזה). וביאר מו"ר הטעם שהוצרכו הנביאים לעשות היתר מיוחד לקברי מלכות בית דוד עפ"י דברי האריז"ל בע"ח בשער מיעוט הירח פ"א (ח"ב דף נ"ה טו"ב) שיש בחי' שהמלכות צריכה ללכת ולהסתלק במקום היסוד שבה עצמה כדי שתוכל לקבל מן הז"א עיי"ש, וע"כ תיקנו

הנביאים הראשונים את מלכי בית דוד שבבחי' המל' דנוק' שיהיו בהר ציון ששייך לבחי' היסוד.

טעות העולם בענין העיר העתיקה והשכונות החדשות

מב' והוסיף מו"ר ואמר שעפ"י הנ"ל יוצא חידוש גדול בענין זה בעיר ירושלים בימינו, והוא בבחי' דבר בעתו מה טוב שפרשתנו היא המקום הראשון שמזכירה התורה"ק קדושת ירושלים ("בהר ה' יראה"), שהנה מה שרוב האנשים בימינו סבורים שהשטח הנקרא 'העיר העתיקה' הוא העיר ירושלים הקדומה, והשכונות החדשות אינן מכלל ירושלים הקדומה, נראה עפ"י הרדב"ז הנ"ל דדבר זה אינו נכון, אלא טעות זו נכנסה בדעת האנשים מחמת שרואים את החומה המקיפה את העיר העתיקה וסבורים שהיא חומת ירושלים הקדומה, אך באמת חומה זו נבנתה ע"י השולמן המורקי בשנים רצ"ה-רד"ז, אך האמת נראית דהעיר העתיקה לא היתה בתוך חומת ירושלים הקדומה, שהרי הרדב"ז והכו"פ מעידים שקבלה בידם ששכונת הישראלים דימיהם (שהיא בעיר העתיקה דימינו) היא בהר ציון שהיה מחוץ לחומת ירושלים, והיינו שירושלים הקדומה נמשכה לצד אחר ולא לצד הר ציון, והלא הר ציון אינו חלק מירושלים הקדומה, וכנ"ל שפודין בה מע"ש, ולעומת זה הרי כתב הגה"צ ר' אלעזר בריזל זצ"ל בספרו על הל' פורים, שכשהקים ר' שלמה זלמן בהר"ן זצ"ל את שכונת מאה שערים טען לגדולי ירושלים שמקום זה הוא בתוך גבולות ירושלים הקדומה שהרי אי' בחז"ל (ב"ב ע"ה ע"ב) שרבה בר בר חנה העיד שראה שגודל עיר ירושלים הקדומה היה ג' פרסה על ג' פרסה, ושכונת מאה שערים היא בתוך ג' פרסה מהר הבית, ונראה מדברי

שנוטלם בכוונת ספק אי דאורייתא אי דרבנן (שאם מכיון לשם מצוה דרבנן יעבור על כל תגרע, ואם יכוין לשם מצוה דאורייתא יעבור על כל תוסף לדעת החולקים על פיה"מ הנ"ל, וע"כ צריך לכוין בבחי' ספק), ועפ"י הנ"ל אף הנוטל ד' מינים בשכונות החדשות יש לו לכוין כנ"ל שהרי הן חלק מהעיר ירושלים הקדומה (וכן נפ"מ בכל הדברים שמקילים הפוסקים בשאלות בענין הד' מינים בשאר ימי הסוכות, מחמת שהם מדרבנן, ולהנ"ל יש מקום לחוש בזה לשיטת הבכורי יעקב ודעימיה).

מה] וכן אמר מו"ר דנפ"מ מזה לענין מש"כ בקונ' נשמתין חדתין יתרו תש"ע שנחלקו פוסקי דורנו האם גם בשכונות החדשות הנוספות על ירושלים יש הדין (שו"ע אה"ע סי' ע"ה ס"ד) "הכל מעלין לירושלים" [שהבאנו שם דלהגרי"מ טיקוצ'נסקי (עיר הקודש והמקדש ח"ג פט"ז ס"ג) ולשו"ת ישכיל עבדי (ח"ו דף צ"ח) וכן ס"ל לגרשו"א (הליכות שלמה על הלכות תפלה פ"א הערה 36) ולגר"מ שטרנבוך (מו"ז ח"ה סי' שמ"ח) נוהג דין זה גם לגבי ירושלים החדשה, אך השבט הלוי (ח"ב ס"י קכ"ז) והציץ אליעזר (ח"ג סי' כ"ב ס"ח) ס"ל דנאמר הדין דמעלין לירושלים רק לירושלים שבין החומות], אך לפלא שכל הפוסקים שדנו בזה לא הזכירו בדבריהם דברי חז"ל הנ"ל [והיינו שאף כל הפוסקים הנ"ל שכתבו שיש דין דמעלין לירושלים אף על ירושלים החדשה כתבו להדיא בדבריהם דמעמם שגם ע"י הישיבה בהוספות שמחוץ לירושלים מיישבים בזה את העיר הישנה ונטפלים אליה ולקדושתה וכדו' אך הדגישו בדבריהם שאין בהוספות קדושה גמורה של ירושלים], אך לדברי חז"ל הנ"ל שיוצא מדבריהם שהשכונות החדשות נמצאות בתוך גבולות ירושלים הקדומה, א"כ נראה דבדאי יש בהן הדין של "הכל

הנה"צ הנ"ל שגדולי ירושלים הסכימו וקיבלו סברא הנ"ל ששכונת מא"ש היא בגבולות ירושלים הקדומה.

מג] והנה כשמודדים הג' פרסאות (שהם י"ב מיל - שהם בערך שטח של י"ב קילומטר) יוצא שגם הרבה מהשכונות החדשות הן כולן בתוך שטח העיר ירושלים הקדומה. ועפ"י חשבון זה מובן מה שאמר רבה הגדול של ירושלים הגרי"ח זוננפלד זצ"ל שאף שכונת גבעת שאול ששם בית היתומים דיסקין היא בתוך גבולות ירושלים, וראייתו דהגרי"ח לזה היתה מכה אמונת חכמים שלו כרבו הגה"ק המהרי"ל דיסקין זי"ע שרצה שיהא הבית יתומים שבנה בתוך ירושלים עיה"ק, והלא ודאי שרצון יראיו יעשה' ומכיון שלבסוף הועתק מקום הבית יתומים לגבעת שאול, הרי בע"כ שגם שם הוא עדיין ירושלים, ועפ"י חשבון הנ"ל מובנים הדברים, שמחר הבית עד בית היתומים דיסקין יש פחות מג' פרסה [ועדיין צריך ברור בשמועה הנ"ל שאולי אמר זאת הגרי"ח זוננפלד כשהיה עדיין בית היתומים ברחוב הנביאים שעבר לשם מהעיר העתיקה לפני שעבר לגבעת שאול].

כמה נפ"מ למעשה לדינא מהידוש הנ"ל

מז] ועפ"ז אמר מו"ר שדרכו לכוין בנענועי הלולב לצאת יד"ח ספק מצוה דאורייתא בכל שבעת ימי חג הסוכות, שהרי ידועה שיטת הבכורי יעקב (סי' תרנ"ה סק"א) שבעיר ירושלים הוי כל הז' ימים ספק מצוה מדאורייתא (שהוא חושש לשיטת הרמב"ם בפירוש המשניות דכל ירושלים יש לה דין ביחמ"ק, וכ"כ רבינו מנוח הל' שופר פ"ב ח"ה, וכן היא דעת הסמ"ג עשין מ"ד כמ"ש במגדל עוז בהל' שופר הנ"ל), וע"כ צריך לשיטתו לכוין נטילת לולב

מעלין לירושלים" מעיקר הדין, ולא רק בבחי' טפל לירושלים העתיקה.

מו' עור הוסיף דנפ"מ מענין זה לענין המנהג הקדום המובא בר"ן

(תענית ב' ע"א מדפי הרי"ף) ובשו"ע הרב (הל' טל ומטר סי' קי"ז ס"א) שהיו רגילים לעלות לירושלים עיה"ק ברגלים, הלא אין מובא שם שהמנהג היה לעלות דוקא לכותל המערבי אלא לירושלים, וא"כ עפ"י הנ"ל י"ל שאף מי שעולה ובא לשכונות החדשות של ירושלים קיים המנהג הקדום הזה, עוד סיפר מו"ר שהיה פעם בישיבת הגה"צ הגר"ד בצרי שלט"א וקיימו שם ברכת חילול נטע רבעי בברכה, אך מו"ר השיטתו לא רצה לעשות הברכה, היות דעפ"י הנ"ל הרי ישיבת המקובלים הנ"ל היא ג"כ בתוך גבולות ירושלים הקדומה שאין לפדות שם נטע רבעי.

עשיית הסעודה בסיום מסכת אחרי שב"ק

מו' אחד מהתלמידים המסובים עשה סיום על מס' ר"ה, ואמר לו מו"ר שעפ"י מה דא"י בשו"ע (סי' תרפ"ח ס"ז) דבפורים דמוקפים שחל להיות בשבת אין יוצאים ידי חובת משתה ושמחה בסעודת שב"ק, והוא עפ"י הירושלמי, ופירש בזה הק"נ הטעם מפני שאין ניכר מהסעודה דשבת שהיא לכבוד פורים, וכן אשכחן עוד כעין זה בירושלמי (מגילה פ"א ה"ד) שבר"ח שחל להיות בשב"ק יש לעשות את הסעודת ר"ח ביום ראשון, היות שאין ניכר מסעודת שבת שהיא לכבוד ר"ח, ופסקו כדברי הירושלמי האלו להלכה בב"ח סי' תי"ט (אלא שכתב דלא נהגו כן) ובמג"א שם סק"א, ובשעה"צ שם סק"ה הביא בשם סידור היעב"ץ שיכול לקיים דברי הירושלמי במוצ"ש בסעודת מלוח דמלכא שיוסף בה

מאכל לכבוד ר"ח שעבר, ועמש"כ בזה מו"ר בשארית יעקב (סי' כ"ז) דדברי השעה"צ האלו הם רק להשימות דס"ל דסעודת מלוח מלכה אינה חיוב גמור (כדכתב המ"ב סי' ש' סק"ב שאינה חובה כהג' סעודות אלא רק מצוה מן המוכהר בעלמא, וכ"כ השו"ע הרב) וע"כ סברו שהוספה במלוח דמלכא לכבוד ר"ח מהני יותר מהוספה בסעודת השבת שהם חיוב גמור, אך למשמעות דברי הרמב"ם (פ"ל מהל' שבת) שסובר שמלוח דמלכא שוה לחיוב דסעודת ליל שב"ק, וכ"מ בביאור הגר"א בסי' ש', הרי כמו שא"א להוסיף המאכל לכבוד ר"ח בסעודת שבת כן א"א לשיטתם להוסיף לכבוד ר"ח במלוח דמלכא.

מה' ועיי"ש בשארית יעקב שהרוצה לצאת לבו"ע יד"ח המצוה

דסעודת ר"ח שיש בה סגולות גדולות (לינצל מעצבות וממחלות הנפש וכדו', כמובא מהיהודי הקדוש זי"ע שרימו זה ב'תשועת נפשם מיד שונא', וכן היא סגולה לינצל מכל מיני המיתות שבעולם, וכדאי' מהעט"צ זי"ע שרימו זה בפסוק ז'שם בת אשר סרה, ואכמ"ל, וכן היא סגולה רוחנית לקבלת עול מלכות שמים וליר"ש, וכדאי' כן מהרה"ק ר' צדוק מלובלין זי"ע היות שהיא סעודה לרגל התחדשות הלבנה שמרמז על ההתחדשות בקבלת המלכות שמים), וידוע מאמר העולם שהמחבר בשו"ע יסד עליה סימן שלם סי' תי"ט של חמשה מילים בלבד (מצוה להרבות בסעודת ר"ח) כדי להראות חשיבותה, וא"כ הרוצה לקיים המצוה הזאת אליבא דכו"ע יקיים סעודת ר"ח ביום א' דוקא. (ונציין בזה עוד שרושמי המנהגים כותבים כי מנהג זה היה קיים עד המלחמה בכמה מקהילות גרמניה, שהיו עורכים סעודת ר"ח שחל בשבת למחרתו, ולדוגמא בפרנקפורט על נהר מיין קראו לסעודה זו "נאך ראש חודש מאהל"). והנה עפ"י כ"ז הנ"ל בענינינו

שכדאי שיוסיף בימות החול לעשות סעודת מצוה מיוחדת לכבוד הסיום כדי שיהא ניכר שהסעודה לכבוד סיום המסכת.

מנא] ודיבר מו"ר קצת (כתור הדרן) על המובא בסוף מס' ר"ה שהעם שבשדות שהם אנוסים ואינם יכולים לבוא לביהכנ"ס, יוצאים יד"ח מלכויות זכרונות ושופרות בתפלת הש"ן, ואף שאין שומעים כלל התפלה מהש"ן יוצאים על ידה, ואמר שמפני שהיום (ט"ו חשוון) הוא היאצ"ט של החזו"א זצ"ל יזכיר בענין זה חידוש מהחזו"א, שהנה בשו"ת מנח"י ח"ד סי' מ"ח מביא בשם הגר"י מבריסק זצ"ל שחידש דהיות שחז"ל תיקנו לשמוע התקיעות דוקא על הסדר של מלכויות זכרונות ושופרות, ואצל העולם אין נהוג מנהג החסידים לתקוע גם בתפלת לחש, לכן יש חיוב לכל יחיד לשמוע מהש"ן אמירת ברכות המלכויות וכו' כדי שיהיו התקיעות שישמע על סדר הברכות, וע"כ לדבריו יוצא שיש למהר לגמור תפלת לחש כדי שיוכל לשמוע חזרת הש"ן, אך החזו"א כותב (סי' קל"ז אות ג-ה) שכיון שהתפלל עם הציבור תפלת לחש יוצא יד"ח, וכן איתא מתשובת האבנ"ז (ריש סי' תמ"ה) שמעיד על החידושי הרי"ם שהיה מאריך הרבה בתפלת הלחש שכשהגיע ש"ן לזכרונות עוד היה מתפלל בלחש, ולכא"ו חזינן בפשטות דס"ל להח"י הרי"ם כהחזו"א הנ"ל.

נ] ואמנם י"ל דהמאריך בתפלה הרי לכו"ע הוא בבחי' העוסק במצוה וכו' דאין לו לחוש דאח"כ לא יהא יכול לקיים מצוה אף הגדולה מהמצוה שעוסק עתה, וגם דכיון דכשהש"ן אומר המלכויות הרי הוא אנום שהוא אוהו באמצע שמו"ע וא"כ הרי הוא בבחי' עם שבשדות האנוסים שפטורים לגמרי ממלכויות זכרונות ושופרות

ויוצאים מהש"ן, אף שאינם כלל בביהכנ"ס, וכ"ש זה המאריך הנמצא בביהכנ"ס שנפטר על ידו דהש"ן שהרי הוא אנום שאין יכול לצמצם לשמוע מהש"ן, וכע"ז ממש אישכחן בביאור"ל ריש סי' ק"ט לגבי מי שדרכו להאריך בתפלה שמכיון שהמתחיל להתפלל בשוה עם הציבור מקיים בזה המצוה הקודמת שנתחייב בה להתפלל עם הציבור אין לו לחוש כלל למה שאח"כ לא יהיה יכול לקיים מצות קדושה (בבחי' עוסק במצוה וכו') וכן דאז יהיה אנום ופטור (ובבחי' דהאנום נפטר ויוצא יד"ח כדון עם שבשדות), והיינו כנ"ל.

נא] והנה לשיטת החזו"א בודאי שאי"צ למהר לגמור בתפלת הלחש, והסמך לזה עוד שכע"ז מצינו במקו"א שהביאור"ל בס' רס"ח ד"ה ומעומד מביא מהפמ"ג שיש לכל יחיד למהר בשמו"ע של ליל שבת כדי שיאמר ויכולו עם הציבור, והחזו"א סי' ל"ה סי' חולק וסובר שהיות שמעלת אמירת ויכולו עם הציבור אחר התפלה אינה אלא הידור מצוה בעלמא ואינה מוזכרת בגמ' אינה חשובה לדחות עבור זה את מעלת המאריך בתפלתו שנזכרת מעלה זו בגמ'.

ענין אנום הצדיקים וביאור דרכם עפ"י הלכה

נב] ודיבר עוד מענין הצדיקים שהיו אנוסים ולא היו יכולים להתפלל תפלה בזמנה (עיין בזה בארוכה בספר ים החכמה תשס"ה מס' ברכות ריש פרק רביעי), והזכיר את שיטת הפרישה (סי' פ"ט סק"ב) שבכה"ג שהאדם אנום ומתפלל תפילת תשלומין הר"ז נחשב כאילו התפלל תפלה בזמנה ומקבל עליה שכר תפלה בזמנה, וא"כ הצדיקים שבבחי' אנוסים הרי תפלתם נחשבת ממש לתפלה בזמנה להפרישה

ובכ"ז אי' תשו' מהדב"ח זי"ע שכל מעשי הצדיקים היו גם עפ"י דרך בהלכה, וכותב בפי' שגם בענין זה דומני התפלה היה לצדיקים דרך שיתאים גם עפ"י הלכה, אלא שאין מבאר שם איך, והשאיר לנו מקום לחפש הביאור בזה, אך מובן שהלילה שאנשים פשוטים ילמדו מזה).

שיטת המהר"ם שיק והפרישה בענין מזיד נג' רעיי"ש בתשובת מהר"ם שיק הנ"ל שמחדש עוד חידוש פלא שאף אם לא התפלל תפלת מנחה במזיד, שבפשוט אין לו דין תשלומין עליה, מ"מ מחדש חידוש גדול לדינא שהמתפלל אותה התפלת מנחה שהחסיר (כשהיא נפרדת מהמעריב שמתפלל אותה בנפרד) אינו ברכה לבטלה ועונים אמן אחרי ברכותיו, ומבאר בזה שהלא לכא' צ"ב מדוע כשהחסיר מנחה במזיד אין יכול להשלים אותה והלא יש על האדם החובה להודות לה' על החיים שחי בצהריים, וכיון שלא הודה עליה בתפלת מנחה איך תיפקע חיוב ההודאה כשהגיע הלילה, אלא מבאר שכיון שהגיע הלילה וחייב להקדים תפלת ההודאה דמערב על חיי הלילה הרי זכרון אחד עולה לכאן ולכאן, שבהודאה זו דמערב נכלל גם הודאה על חיי הצהריים (ורק בשוגג שכזה תיקנו חז"ל שנחשב כאילו התפלל התפלה שהחסיר בזמנה ממש כדברי הפרישה הנ"ל הרי יכול להשלים כדי שיהשב שהודה על חיי הצהריים בזמנו, משא"כ במזיד שאין נחשב ההשלמה כתפלה בזמנה וא"כ אף אם ישלים אותה לא יהא נחשב שמודה על חיי הצהריים בזמן הצהריים א"כ בתפלה אחת דמערב מודה על שניהם, וא"כ כ"ז שייך רק כשעומד עתה להתפלל מעריב שבזה אין יכול להשלים תפלת המנחה, דנפטר במעריב ידי הודאת שניהם, אך אלו שהם אינם חפצים עדיין להתפלל עתה מעריב וא"כ אין עליהם החובה להקדים תפלה דהשתא (וכנ"ל בחידושו

כנ"ל, והוסיף שאמנם הפרישה סובר כמו כל הפוסקים שבכח"ג שנאנס יקדים התפלה שעומד בה עתה להתפלה שמשלים, (וכ"כ בביאור למס' ברכות הנ"ל שכן נהג אדמו"ר מסאטמר זצ"ל כשהתפלל באונס שהרית אחרי חצות לכיון שהראשונה לשם מנחה והשניה לשם תשלומי שהרית), ואמנם היו צדיקים שלא נהגו לכיון להפוך הסדר, והנה אם לא כיונו כלום אלא התפללו בסתמא הרי שיטת המג"א והט"ז בס"י ק"ח שיצאו בכח"ג ודלא כהמחבר שם, אלא דאף אם נימא דכיונו להדיא שלא להפוך הסדר יש ליישב מנהגם עפ"י החידוש שבשו"ת מהר"ם שיק (סוף סי' צ"א) שמחדש דהא דאמרינן דחובת תפלה דהשתא קודם היינו ברוצה להתפלל שניהם זא"ז, ורק בזה אמרו דאם שהתפלל כסדר ולא הקדים תפלה דהשתא לא יצא, אבל אם אינו רוצה עתה כלל להתפלל התפלה דהשתא רשאי להקדים התפלה שהחסיר מקודם [כדאיתא באליה רבה, דדעת המחבר הרמ"א והלבוש שאין צריך להסמיק תפילת התשלומים לתפילה דהשתא ולשון הרשב"א לאו דוקא. וכן פסק המור וקציעה, וכן כתב בספר תורת חיים מהרב מפעסט סי' ק"ח שכך מוכח מספר התשב"ץ הגהות הסמ"ק, וכן כתב בערוך השולחן וארץ צבי פ"ז, וכן היא שיטת אדמו"ר מסאטמר זי"ע כמוכא בספר ישראל והזמנים סימן ט' פרק ה' כ"ח], וה"נ יישב מו"ר עפ"ז את אלו הצדיקים שהיו בפולין בדורות הקודמים שהתפללו מנחה בלילה עם חזרת הש"ץ (שמוכח מזה שתפלתם זו היתה לשם מנחה ולא שהיא לשם מעריב וכו') שכיון שלא חפצו עדיין להתפלל מעריב יכולים להשלים התפילה שהחסירו מקודם, ומכיון שתשלומי תפילה כשהחסירה בשוגג דינה כתפילה בזמנה ממש הרי יש בזה ג"כ תקנת חזרת הש"ץ (וסיים שכ"ז בבחי' לימוד זכות על הצדיקים שעשו כאמת כל מעשיהם ברוח"ק,

הפרישה דבשניהם יש דין תפלת תשלומין אלא החילוק הוא רק בנוגע לצורת התשלומין (דבשוגג מקדימים תפלה דעכשיו לתפילת התשלומין ובמזיד מתפללים התפלות כסדרן), וא"כ לכאור' להפרישה יהא אותו הדין לגבי חיסור תפילת מנחה או מעריב, שאף אם היה זה במזיד הרי יש להם דין תשלומין להפרישה (למנחה כל הלילה ולמעריב עד חצות היום), אלא דבזה יקדים להתפלל קודם התפלה שהחסיר לפני התפלה של עכשיו, וא"כ יוצא לפ"ז שאלו האנשים שמיירי שם בתשובת המהר"ם שיק שהתפללו מעריב בלילה במזיד הרי נהגו בזה כשיטת הפרישה הנ"ל, וא"כ אפשר לענות אמן על ברכותיהם, וכדאי' בביאור' סוף סי' רי"ד שהנוהג כאיזה דעה ואותה דעה לא הודחה לגמרי מן הפוסקים כגון מי שמברך בא"י חי העולמים כדעת הירושלמי אין איסור לענות אחריו אמן, וה"נ בענינינו שדעת הפרישה לא הודחה לגמרי מן הפוסקים שגם הפמ"ג העתיק את שיטת הפרישה, וכן הפרישה משבח פירוש זה וכותב "ודוק היטב ותמצא חילוק זה שהוא אמת ונכון על פי הדין" (ואמנם סיים מו"ר דעדיין צ"ע בדין זה, דאולי דברי הפרישה הם רק לגבי תפלת שחרית דאי' ע"ז בגמ' 'כל היום מצלי ואויל' ו'הלואי שיתפלל כל היום כולו', ואולי לא קאי לגבי תפילת מנחה בלילה).

הקודם) א"כ מצדד לומר דיכולים להתפלל מנחה אף בלילה להודות על חיי הצהריים, וע"כ פוסק שם שיכולים השומעים לענות אמן וקדושה אחריהם, ואין בזה איסור דברכה לבטלה וכן אין בזה הדין שאין רשאי השומעים ברלב"ט לענות אמן. (וסיפר מו"ר שהיה פעם אצל הגה"צ ר' בנימין רבינוביץ זצ"ל ואחר קצת זמן מנחה, שהיה תמיד מקפיד להתפלל אותה בזמנה, ואמר שעכשיו יסמוך על המהר"ם שיק הנ"ל).

נד] והנה באמת דברי המהר"ם שיק האלו לגבי מזיד הם חידוש גדול ביותר נגד כל הפוסקים (שמדברי כל הפוסקים נראה שהטעם שא"א להשלים בהחסיר תפלה במזיד הוא משום שבזה איבד הזכות להתפלל התפלה שהחסיר, ולא משום דזכרון אחד עולה לכאן ולכאן), וע"כ הוסיף עתה מו"ר בזה שבאמת א"צ לחידוש זה, ומספיק לנו בענין זה שיטת הפרישה הנ"ל שהוא סובר שהא שבמזיד אין תשלומין הכונה שבמזיד לא יהפוך הסדר אלא יתפלל קודם התפלה שהחסיר ולא יקבל עליה שכר כתפלה בזמנה, והנה נראה לומר שאף שהפרישה כותב דבריו לגבי תפלת שחרית, מ"מ הלא הוא קאי שם לפרש את דברי הגמ' (ברכות כ"ו ע"א) שמחלקת בדיני תפלת תשלומין בין שוגג למזיד, וע"ז מפרש

בקידושא רבא

והנגלות לנו ולבנינו" וגו', שאף שיש מעלה גדולה בעבודה"י הנעשית בהסתר משום שהיא בבחי' "הנסתרות לה' אלוקינו" – בלתי לה' לבדו ללא פניות בגאווה וכבוד, וע"כ שכר המצוות הנעשות בהסתר לגמרי מכנ"א נשגב בהרבה ממצוות הגלויות שנכנסות בהם הפניות הגורעות משכרם, אך מאידך במצוות הגלויות יש מעלה גדולה

ענין מעלת עבודה"י בגלוי ובהסתר
נה] הלך מו"ר להשתתף בשמחת הקידוש ללידת בת לאחד מידידיו, וביקש מו"ר מבעל השמחה שיאמר איזה ווארט לכבוד השמחה, ואמר שהוא ביאור על הזמירות "השומר שבת הבן עם הבת לקל ירצו כמנחה על מחבת", ופירש בזה עפ"י הפירוש הידוע עה"פ "הנסתרות לה' אלקינו

שלא יהא כהנביאים שנאמר עליהם "כי לא יעשה ה'א דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים", וכי משום שמוסר נפשו עבדיו יפסיד מדרגה זו, וע"כ גלה לו ה' הסוד של הפיכת סדום, והיינו ממש כהווארט הנ"ל שהמפחית ומפסיד ממדרגת עצמו לש"ש בכדי להשפיע בזה טובה על אחרים סוכ"ם לא יפסיד מזה ולא יגרע מזה משכרו.

ברין ב' חותמות על מיצי ענבים וקופסאות דגים בימינו

נז] דיבר מו"ר מדברי רש"י עה"פ "ויקח בן בקר רך וטוב ויתן אל הנער" – זה ישמעאל וכו', ואמר שלכא' צ"ל שלישמעאל לא היה אז דין גוי (שהיה אז לפני שיצא לתרבות רעה) כי אאע"ה ששומר כל התורה כולה לא היה נותן מסתמא חתיכות בשר ביד גוי (שיתכן שתתערב חתיכה זו אח"כ עם שאר חתיכות בשר של אברהם ושרה ותאסור אותם), והזכיר בזה ההלכה המזכרת בשו"ע (י"ד סי' קי"ח ס"א) דיין ובשר ודגים צריכים שתי חותמות דוקא, ואמר שהרבה נתקשה בזה שבהרבה מיצי ענבים עם הכשרים מהודרים לא מקפידים שיהיו עליהם ב' חותמות, וכן בהרבה קופסאות דגים (טונה וגפילטע פיש וכדו') אין בו ב' חותמות, וסיפר ששאל זאת להגאון רע"י שליט"א ואמר שבמיצי ענבים סומכים על השיטות הסוברות שהפיסטור דינו כבישול, וביין מבושל אין איסור דיין נסך, ועכ"ז מו"ר רגיל להחמיר הרבה שלא לשתות מהמיצים שאין עליהם ב' חותמות, שהוא חושש שהפיסטור (שהוא בישול בחום נמוך ממאה מעלות שאינו מעלה רתיחות) אין דינו כבישול, ואמנם אמר עתה ששלח שליח לשאול זאת את הגאון ר' יעקב בלוי שליט"א מרבני ועד הכשרות דעדה החרדית, וענה שהמיצי ענבים שאין

שהם "לנו ולבנינו" שהבנים והדורות הבאים מתלמדים לעשות כאביהם הלומד בהתמדה ומתפלל בהתלהבות ובקול רם וכו', ואם היה מסתיר האב עבודתו לא היו הבנים לומדים לעשות מעש"ט, והנה החילוק בין מנחת מרחשת למנחת מחבת שהמרחשת היא מנחה שיש בה הרבה שמן והיא רכה ורוחשת ומתנועעת שזה בבחי' עבודה הגלויה הנ"ל, ומנחת מחבת שהיא דקה ויבשה רומזת לעבודה"י שבחסתר בלתי לה' לבדו, וע"ז מרמז ומבשר לנו הפייטן שהשומר שבת באופן גלוי ובהתלהבות ובאש קודש הנראית לחוץ אך כל כוונתו היא לשם שמים שילמדו ממנו הבן והבת ג"כ לעבוד את השי"ת כמוהו, אזי אין נגרע משכרו בזה שהתגלתה עבודתו, שהרי כוונתו היתה לטובה, וע"כ שכרו מרובה ממנחה על מחבת – היינו כעבודה"י הפנימית הנעשית בהסתר ששכרה מרובה.

נז] והוסיף מו"ר והשלים את דבריו לקשרו אל פר' השבוע, שהלא ממש בבחי' זו מפרש זקינו החת"ם זי"ע את דברי הפסוק "וה' אמר המכסה אני מאברהם את אשר אני עושה ואברהם היו יהיה לגוי גדול" וגו', וכבר נתקשו המפרשים מה הקשר בין ב' הפסוקים, וביאר החת"ם (ומובא זאת בהקדמת בנו המכתב סופר לחידושי החת"ם) עפ"י מש"כ לעיל שאברהם היה קטן בנביאות ממה שהיה יכול להשיג משום שלא עסק כ"כ בהתבודדות, וע"ז אמר השי"ת דהלא הטעם שאברהם אינו עוסק בהתבודדות זהו בכדי לחזק את דרך האמונה ובכדי שיצא ממנו ע"י כ"ז גוי גדול ועצום שיהיו כולם אומה שלימה המאמינה בהשי"ת, וע"כ הוא עוסק תמיד לצוות את בניו וביתו אחריו לשמור דרך ה' וכו' ואינו יכול משום כן להתבודד כראוי להוסיף בתיקון עצמו, והאם משום זה יפסיד

פתיחת הקופסה א"א להחזיר המכסה
למקומה בצורה שתהיה חלקה כמו שהיתה
אלא יהא ניכר עליה שנפתחה הרי"ז חותמת
השניה (וסיים מו"ר שאם באמת מבשלים המיצים
בחום של מאה מעלות אי"צ יותר להחמיר בזה על
שתי חותמות).

עליהם ב' חותמות אכן עוברים תהליך בישול
גמור, ואלו שיש להם ב' חותמות לא עוברים
בישול בחום גבוה כ"כ, וכן חידש ואמר עוד
שבקופסאות הדגים סבירא להו דהוי כיש
עלהם ב' חותמות, דהסגירה החזקה בצורה
של וואקום נחשבת כחותם אחד, ומה שאחרי

ברוך ה' לעולם אמן ואמן

נשמתין חדתינ

חלק משיחות קודש שנאמרו בשב"ק פרשת חיי שרה תשע"א

ליל שב"ק

עניני הפרשה

ענין מאן דאיהו זעיר איהו רב וכו'

[ב] דיבר מו"ר על דברי הזוה"ק בפרשתנו (תוספתא כרך א' דף קכ"ב ע"ב) עה"פ "מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים", שבמנין המאות והעשרות כתוב לשון יחיד (שנה) ובמנין האחדים כתוב לשון רבים (שנים), ד"מאן דאיהו זעיר איהו רב מאן דאיהו רב איהו זעיר" (ושר מו"ר איזה ניגון עם תיבות אלו), והסמך לזה את דברי הגמ' (פסחים נ' ע"א) שרב יוסף בריה דרבי יהושע בן לוי אינגיד (גוע ופרחה רוחו) וראה שלמעלה בשמים עליונים למטה ותחתונים למעלה, ואי' שם בגמ' ששאלו אביו איך אנחנו התלמידי חכמים למעלה, וענה שאנו כמו שאנו חשובים למטה כך אנו חשובים למעלה, והיינו דהמימרא דעליונים למטה קאי על העליונים וחשובים מחמת עושרם וכדו' ולא על העליונים מחמת תורתם.

[ג] ואמר שאמנם קצ"ב מדברי התוס' כ"ב י' ע"ב ד"ה עליונים בשם ר"ח שכתב שהגאונים אמרו שקבלה בידם רב מפי רב שעליונים למעלה ותחתונים למטה קאי על האמורא רב יהודה ורבו שמואל, שלמעלה רב יהודה התלמיד גדול משמואל רבו, וחזינן דקאי המימרא דעליונים למטה

תוספת מקור להנהגת מו"ר

[א] מו"ר אמר להוסיף מקור להנהגתו (שהובאה בקונ' נשמתין חדתינ פר' לד') לשתות עוד רביעית יין אחרי שתיית הרביעית של הקידוש, ולקיים בזה המצוה דיש לקבוע כל סעודות שב"ק על היין (וכדאי' במ"ב ס' תקכ"ט סק"א דהיינו תוספת יין חוץ מיין הקידוש), דאי' בהגדת ויגד משה שמקשה מדוע לא תיקנו חז"ל בליל הסדר לשתות כוס חמישי באמצע הסעודה לקיים המצוה דקביעת סעודה על היין, ומתריץ שבכוס השני ששותים לפני הסעודה בליל הסדר יוצאים ידי המצוה דקביעת סעודה על היין, וחזינן דלא בעינן שתיית היין הזאת בתוך הסעודה, אלא יכול להקדימה לפני תחילת הסעודה וגם בזה נחשב שקבע הסעודה על היין (ועיין בקונ' נשמתין חדתינ הנ"ל עוד רווח בהנהגה זו, שאם יהא בטעות הפסק גדול בין הקידוש לסעודה מפני ריבוי האורחים וכדו' לא יהא בזה חשש מפני הדין דחובת קידוש במקום סעודה, דברביעית יין סגי לענין זה בדיעבד לשיטת הגאונים המובאת בס' רע"ג ס"ה, ואמנם בודאי דלכתחילה יש להזהר שלא לעשות הפסק גדול ולא לסמוך אף על תוספת רביעית יין, וכמש"כ שם בשעה"צ סקכ"ט דבקידוש של לילה יש לעיין אם אפשר לסמוך על שיטה זו דכמה ראשונים חולקים ע"ה).

להיות קטנים ושפלים בעצמם, והוא שרימו
א' זעירא אלוף לשון לימוד זעירא להקטין
עצמן והבן".

הלימוד ממערת המכפלה שלא להתפעל מכל מופריע לדבר המאיר לנשמתו בתורה"ק ועבודה"י

[ה] עורר דיבר בקצרה על דברי הזוה"ק
בפרשתנו (דף קכ"ז ע"ב) שעפרון
ראה חושך במערת המכפלה אף ששם הוא
פתח הג"ע ויש שם אור גדול, שמכיון
שהמערה לא היתה שייכת לו לכן אצלו
היתה חשוכה ללא שום אור, ורק לאאע"ה
האירה המערה באור גדול מפני שהיתה
מיועדת עבורו, ואמר מו"ר שענין זה הוא
הדרכה לכל אחד, שמי שרואה באיזה ענין
בעבודה"י, באיזה מצוה או מדה והנהגה
טובה, או באיזה ענין מחלקי הפרד"ס
שבתורה, שמאיר לו ומושך אותו, הר"ז סימן
והוכחה שענין הזה שייך לו ושם מונחת
הצלחתו אם יכנס בענין זה המאיר לו, כדאי'
בספרי חסידות חב"ד בביאור דברי חז"ל
(שבת קי"ח ע"ב) "אבוך במאי זהיר טפי" דכל
אחד מהאמוראים היה מזהיר ומדקדק בענין
הרוחני שהיה מאיר לו במיוחד (ו"זהיר" מלשון
זהיר ואור), ואין לו להתייחס לאחרים שמנסים
לרחק אותו מענין זה וטוענים שהדבר אינו
טוב וכו', שהם אומרים כן מפני שעבורם
הדבר חשוך ואינו מאיר להם כי באמת אינו
הענין שלהם, משא"כ הוא שמרגיש משיכה
אמיתית בנפשו לענין זה ומאיר לו זה הענין,
לא יתבייש מפני כל המלעיגים עליו
בעבודה"י ולא יתפעל מהם, ויהיה חזק
בדעתו להתחזק בעבודתו הפרטית המיוחדת
לו באמת ובלב שלם ובודאי יצליח ויעשה
פירות וועיין בענין זה בהשמטה הידועה
שבריש לקו"מ ח"ב עה"פ "אחד היה

וכו' גם על העליונים מחמת תורתן, ותירץ
שאצל רב יהודה ושמואל היה זה באופן יוצא
מן הכלל מחמת הטעם שכותב תוס' שם
(שפנה רב יהודה לזעקת האשה הדלה ושמואל רבו
לא פנה אליה, וביאר מו"ר במקו"א הטעם הפנימי
לזה שרב יהודה הוא בבחי' מב"ד שיוורד ממדרגתו
לעזור לשבורי לב, משא"כ שמואל שהלכתא כוונתיה
בממונא הוא יותר בבחי' החכמה שבבחי' מב"י ולכן
שמר יותר על ענין קדושת עיניו ולא פנה אל האשה,
והסכימו בשמים ששיטת רב יהודה בענין זה מעולה
משיטת שמואל ואכמ"ל), ומה שענה שאנו
הת"ח חשובים למעלה כמו למטה היינו שכך
הוא בדרך כלל, שהעליונים מחמת תורתם
אינם מתמעטים למעלה מחשיבותם אם אין
לזה סיבה מיוחדת.

[ד] וביאר מו"ר דסיום דברי האמורא הנ"ל
שהת"ח נשאים בחשיבותם
למעלה, אינו סותר למה שפתם בריש דבריו
שהעליונים הם למטה ורק התחתונים הם
למעלה, דהנה ת"ח אמיתיים כמו האמוראים
שלמדו תורה לשמה מה שהם עליונים
וחשובים למטה זה מחמת שהתורה נותנת
להם מלכות וממשלה (כדברי המשנה ריש פ"ו
דאבות), והלא מובא במשנה שם שהתורה
נותנת להם גם ענוה (ו"מלבשתו ענוה"), וא"כ
אף שהם גדולים בעוה"ז מ"מ הם ענוים
וזעירים בפני עצמם, שבנפשם הם מרגישים
את עצמם קטנים ושפלים וממילא נחשבים
בבחי' "מאן דאיהו זעיר (בנפשו ובהרגשתו)
איהו רב" וחשוב למעלה, דאף שבחיצוניות
היו עליונים בעוה"ז, היות שבהרגשתם
הפנימית ובענוותנותם היו בבחי' תחתונים
הרי הם בכלל "תחתונים למעלה" וועיין
בדברי הדגמ"א ריש פר' ויקרא על מאמר
העולם "חסידים לערנען ניט" – "שהחסידים
כל מה שלומדים יותר הם יותר קטנים
בעצמם, וזהו כל מגמתם שלומדים את עצמם

המלכות), ואח"כ חזר אאע"ה והשפיע מספ"י היסוד שלו את "הא לכם זרע" לשרה.

ח] ועפ"ז מתבאר מה דאצל יצחק אבינו ע"ה היו ב' הבחינות הנ"ל,

וכדאי' מהאריז"ל (לקו"ת חיי שרה עה"פ "מה" יצא הדבר" עפ"י הוזה"ק פ"ר וירא דף ק"ג ע"א) שמקודם נולד יצחק בנשמה דבחי' הנק' והיה בבחי' של בת (שבבחי' ספ"י המלכות), וכמרומו בדברי חז"ל הנ"ל שבת היתה לו לאברהם, וכידוע שהיה יצחק בבחי' דינא קשיא שהוא קשור לבחי' דין המלכות, והנה יצחק שהיה דוכרא ובכ"ז היה בבחי' מדת המלכות הר"ז בבחי' מלכות שאול המלך שהיא בבחי' ספ"י היסוד (שכנגד הדוכרא) שהיתה אצלו בחי' מדת המלכות, ואח"כ חזר ונוסף ליצחק נשמה דדוכרא המוליד, שמרמוז על בחי' מה שחזר ונמשך לדחע"ה (שהיה אדמוני שבבחי' דינא קשיא דיצחק אע"ה כנ"ל) האור של ספ"י היסוד משאול המלך ועי"ז היתה המלכות יכולה להתקיים אצלו, וה"נ כשנמשך ליצחק (שהיה בבחי' דינא קשיא שבבחי' ספ"י המלכות) האור של ספ"י היסוד מאאע"ה שהמתיק אותו בעקידה היה יכול עי"ז להוליד (בבחי' מה שאחרי ששרה נתמתקה ע"י אברהם היתה יכולה להוליד).

ענין תפלה להוליד בת (ושתהא בבחי' בן)

ט] סיפר עוד ששאל את כ"ק האדמו"ר מאמשינוב שליט"א האם מותר לאדם להתפלל שיוולדו לו בנות, היות שראה מובא מהגר"ח ק שליט"א שסובר שאין לו לאדם להתפלל על כך וכדאי' בגמ' (ברכות ס' ע"א) שיבקש אדם רחמים שיהא העובר זכר, וסובר הגר"ח ק דאף כשיש לו כבר בנים זכרים ועדיין אין לו נקבות בכ"ז עליו לבקש רק זכרים. ואמר מו"ר דבאמת דברי הגר"ח ק הם פלא, דהלא לרוב השימות א"א לקיים

אברהם, עיי"ש, ואמר מו"ר שע"כ תורה זו נמצאת בנפרד משאר התורות שבלקו"מ, להורות שתורה זו היא בבחי' היסוד והשורש לכל התורות שבלקו"מ (וכמו היסוד שנמצא טמון בארץ וכאילו נפרד מכל הבנין אך באמת עליו עומד הכל).

ביאור ב' הבחי' שהיו אצל יצחק אע"ה

ו] דיבר מדברי חז"ל (בבא בתרא ט"ז ע"ב) עה"פ "וזה ברכך את אברהם בכל" "בת היתה לו לאברהם ובכל שמה", ופירש בזה בהקדם מה שאמרו חז"ל (בראשית רבה מ"ז, א') שאברהם אע"ה קיבל אות ה' בשמו מאות י' של שרה, שנחלקה האות י' לשתי אותיות ה', ואברהם ושרה קיבלו את שני ה' האלו, וביאר הענין עפ"י מה דאי' בקבלה על מלכות שאול המלך ע"ה שהיתה בבחי' ספ"י היסוד וע"כ היה צריך שאול המלך לקבל הארה מדע"ה, שהרי לבחי' היסוד אין את בחי' המלכות, אלא היסוד לוקח הארה שאולה מספ"י המלכות (וזהו השם 'שאול'), והיא בבחי' עטרת היסוד ששייכת לבחי' המלכות ונמצאת אצל היסוד בהשאלה, ומכאן זה יכול היסוד ג"כ למלוך ואח"כ יכול עי"ז לחזור ולהשפיע הארת היסוד אל ספ"י המלכות (כמו ששאול אחרי שמלך נתן את בתו לדחע"ה שמכאן זה התחילה מלכות דחע"ה להתקיים ולהתחזק בסוד דויד מלא ביו"ד, שהמלכות לוקחת היו"ד מהיסוד).

ז] ובעניינינו הרי אברהם היה בבחי' ספ"י

היסוד (אבר-מה דמרמוז על היסוד) ושרה בחי' ספ"י המלכות (וכידוע שכל הנק' מרכבה לספ"י המלכות, ובפרט שרה אמנו שהיתה שרה לכל האומות), ובתחילה השפיעה שרה את בחי' עטרת היסוד אל אאע"ה, וזה בחי' אות ה' שנתנה שרה לאברהם, היינו שהאירה שרה מבחי' המלכות שלה לספ"י היסוד דאברהם (וכידוע שה' היא האות שבבחי'

בדרגה זו שיכולות לפעול ישועות לכלל ישראל (והיינו שהיו להד"ח נכדות בבחי' בנים שיכולות להשפיע ולפעול ישועות לבני"), ועליכם להיות בדרגה העליונה יותר למסור נפש להשי"ת בכל רגע בתורה"ק ועבודה"י במס"נ. והוסיף מו"ר שאמנם יש תשובה בשו"ת דברי חיים (הו"מ ח"ב סי' ל"ב) בענין ירושה באדמורו"ת, ומחדש שם הד"ח שאף שיש ירושה במלכות (וכדברי הגמ' הוריות י"א ע"ב שנלמדת עתה בדף היומי שמלך בן מלך א"צ משיחה, והיינו משום שהוא כמושה ועומד מחמת הירושה, ורק בהפטרות בפר' השבוע דידן הוצרכו למשוה את שלמה מחמת המחלוקת דאדוניה כדאי' בגמ' שם) ועפ"ז סוברים הרבה פוסקים שיש ירושה גם ברבנות וכו', מ"מ ענין האדמורו"ת אינו ענין של סתם מלוכה, שהאדמורו"ת שייכת רק לצדיק שיש בידו כח התפלה ויכול לפעול ישועות לכלל ישראל ולמי שהוא בעל רוח"ק שאפשר לשאול אותו עצות כאשר ישאל איש בדבר האלוקים, ואם אין הבן בדרגה זו אינו יכול לקבל האדמורו"ת בירושה (ונעתיק חלק מלשון התשובה וז"ל "וכי רבני החסידים שליטותם בתורת משרה כמו רב שכנו קודם, הלא ידוע שהקדוש ר"א ואביו הק' זל"ה לא היו רבנים ורק מחמת גודל קדושתם ויראתם נשמעו דבריהם לכל הגליל ויגוהו אחריהם ללמוד תורה ויראה מהם, גם נתנו להם נדבות לכבד יראי השם כמותם ירכו כישראל ושאלו עצות כאשר ישאל איש בדבר אלקים כי היו בעלי רוח הקודש ותפלתם ודיבורם בקדושה עשו פרי, ומה נעשה אם הבאים אחריהם אין בהם קדושה זו, מה ירשו לשאול עצה דעת אין בהם, אם להתפלל מי יודע העולה למעלה לא ידעתי שום צד ירושה בזה"), ולפ"ז מובן שדברי הד"ח שנכדויותו יכולות לפעול ישועות לא היתה כוונתו סתם בבחי' ירושה ממנו, שהוא סובר שאין הכח הזה עובר בירושה כנ"ל, ובפרט שהבנות אינן יורשות, אלא שהיו צדקניות ובכח תפילתן

מצות פו"ר בבנים זכרים בלבד (עיין השיטות בזה בארוכה בתשובה שבשו"ת ים החכמה), ואיך יתכן שאין להתפלל על בת. וצידד מו"ר לפרש בדעת הגר"ק שאין להתפלל להדיא על לידת הבת, אלא יתפלל בסתמות שרוצה שיעזרו השי"ת לקיים מצות פו"ר, ולכא"ו מעמו בזה דהיות דמשמע בחז"ל ששלימות הזכרים גדולה משלימות הנקבות ע"כ סובר שאין להתפלל להדיא אלא על דבר השלם. וענה כ"ק אדמו"ר הנ"ל עפ"י דברי חז"ל הנ"ל דבת היתה לו אברהם וכו', דממה שנאמר בקרא על בת זו "זה ברך את אברהם בכל", חזינן שנקראת הבת בתורה"ק בבחי' ברכת השלימות שהיא נקראת ברכת 'בכל'.

י] ואמנם העיר מו"ר שראה זו היא רק לשיטות שדברי חז"ל באגדות הינם גם כפשוטם, אך לפי השיטות שאגדות חז"ל כולן הן סודות עליונים ואינן כפשוטם כלל, לכא"ו ה"נ בעניינינו בת זו שהיתה לאברהם אינה כפשוטו אלא הכוונה לסודות נשגבים (עיין בדברי הרמב"ן על הפסוק שמפרש את דברי חז"ל אלו עפ"י סודות התורה"ק), וא"כ יש לדון האם אפשר להביא ראיה לדינא ממדרש זה, וסיפר ששאל שאלה זו גם לגה"צ הרא"ב שליט"א, ומיד פתח לו חידושי החת"ם על הש"ס והראה לו שהחת"ם כותב שיש לבקש על בנות שיהיו בבחי' זכרים, וכמו שרה רבקה רחל ולאה ואסתר המלכה ע"ה וכדו' שהיו בבחי' זכרים המשפיעים ופועלים ישועות לכלל ישראל.

בנות שפועלות ישועות לכלל ישראל (ירושלם באדמורו"ת)

יא] ואמר מו"ר שאמנם מרן רבינו הדברי חיים זי"ע אמר לנכדיו (בני התנו הגה"ק מהורנסטייפלר זצ"ל) שענין לפעול ישועות לבני תשאיירו לאחיותיכם, שהן ג"כ

כנ"ל שיש בנות שבבחי' בנים המשפיעים ישועות לבנ"י.

ביאור דברי הרמב"ן על "וה' ברך את אברהם בכל"

יג] והקריא מו"ר את דברי הרמב"ן בשם האבן עזרא עה"פ "וה' ברך את אברהם בכל" – "בעושר ונכסים וכבוד אורך ימים ובנים וזאת כל חמדת האדם" (ובירך מו"ר את כל הנוכחים שיתברכו בכל הברכות האלו אחת לאחת), והזכיר את דברי זקינו הר"י אייבשיץ זי"ע שעפ"י טבע המזלות לכל יהודי יש קושי לקבל כל אלו הדברים, דאע"ה ראה באיצטגנינות שאינו מוליד וממילא כל בנ"י שנולדו ממנו מזלם קשה, אלא שבנ"י מתקשרים לשכינה ובוזה כל יהודי מוכשר לקבל כל אלו הברכות בשלימות, והיינו שהברכות יהיו כולם מהשכינה הק' ועי"ז כל העושר והנכסים והכבוד וכו' יועילו להם בקדושה לקרבם ביתר שאת להשי"ת, שבראותם טוב השי"ת יוסיפו בעבודתו באהבה ושמחה ובטוב לבב מרוב כל.

בדין אמירת "שמועה זו נאה"

יד] והמשיך בחקראת דברי הרמב"ן "ולרבותינו בזה ענין נפלא", ואמר בדרך אגב שבאמת יש דיון באחרונים על הגמ' (עירובין ס"ד ע"א) "כל האומר שמועה זו נאה וזו אינה נאה מאבד הונה של תורה" וסופה להשתכח ממנו, האם האיסור הוא רק כשאומר שהשמועה האחרת אינה נאה, או שבעצם זה שמשבח מאמר חז"ל אחד נראה ח"ו שהשאר אינם משוכחים כ"כ וגם זה אסור [עיי' בזה בארוכה בשו"ת יבי"א (ח"ב יו"ד סי' ט"ז) שכתב דמלשון רש"י משמע דמותר לומר 'שמועה זו נאה' אם אינו אומר על אחרת שאינה נאה, אולם מביא

היו יכולות לפעול ישועות (ואמנם סיים שבדורות האחרונים האדמו"ר"ת היא בעיקר בבחי' הנהגת הקהילה, וע"כ היא בבחי' המלכות שיש בה דין ירושה אף לשיטת הד"ת, ועיי' בספר חמדה גנוזה שהד"ח עצמו מפרש עפ"י פנימיות מעם המנהג בדורות האחרונים שהאדמו"ר"ת עוברת מאב לבן עי"ש).

יב] ואמר מו"ר שגם בדורנו שמענו מנשים צדקניות שהיו בדרגה שמשפיעות ופועלות ישועות לכלל ישראל, וסיפר מעשה ששמע מבן בעל העובדא שאביו שהיה חסיד גור חלה בכליותיו והפסיקו שתיהן לתפקד רח"ל עד שנתייאשו הרופאים מחייו, וכ"ק אדמו"ר חלב שמחה זי"ע היה אז חולה ולא היתה יכולת להיכנס אליו, ונכנס לכ"ק אדמו"ר ממכנובקה זי"ע וישב אז האדמו"ר בחדר אחד עם הרבנית הצדקנית שלו, וכשסיפר להם דברי הרופאים שכליותיו אינן מתפקדות וכו', פנה האדמו"ר ואמר לרבנית שמעת איזה שמות מדברים הרופאים שרואים שכליה אחת אינה מתפקדת ואומרים כאילו שתי הכליות אינן מתפקדות ומתייאשים כבר מחיי בן אדם זה, ושאל את הרבנית מה דעתה על זה, ואמרה שהיא סוברת כדעת בעלה הק' שהרופאים מדברים שטותים וטועים בהבחנתם ורק כליה אחת אינה עובדת ואותה יש לכוות בנייתוח (כשביל שלא תזיק לאחרת) וישאר בריא ושלם, וסמך האדמו"ר ונתן הסכמתו לדברי הרבנית שכדבריה כן הוא, וחזר החולה לרופאים ותבע שיכרתו לו כליה אחת (אף שהיה ללעג ולקלם בעיניהם, שלא הבינו כלל מה ירויה בזה שהרי לעיניהם רואים שב' הכליות מקולקלות), וכדברי הצדיק והצדקת כן היה שחזר לבריאותו למשך שנים רבות, וחזינן ממעשה זה שתלה הצדיק את הישועה בדברי הרבנית, והיינו

כשהבת היא בבחי' בן, וכו"ע מודו בזה, אלא שר"מ שהוא בבחי' מב"י שבבחי' הדוכרא (כמובא במקו"א) דיבר בעמקות ואמר שלא היתה לו בת, היינו שלא היתה לו בת בדרגה הרגילה אלא שהיתה לו בת צדקת גדולה (וכמו שמבאר הרמב"ן הטעם שאם היתה לו בת בדרגה רגילה היתה נגזרת אחרי בעלה לעבוד ע"ז), ור' יהודה (שבבחי' המלכות שבבחי' הפשטות) מדבר בפשטות שהיתה לאברהם בת, ואמנם הכוונה על בת בבחי' בן, ואחרים שזהו ר"מ בעצמו (כדאי' בהוריות י"ג ע"ב) חוזר ומפרש דעתו שמה שאמר מקודם שלא היתה לו בת הכוונה כנ"ל שהיתה לו בת מיוחדת שהיא בבחי' זכר והיא נקראת 'בכל' שבזה מרומזת הבחי' הנ"ל שהיתה הבת בבחי' בן וכדלהלן.

ברכת אברהם במדת היסוד שהתקשרה למדת המלכות

טז] ומבאר שם הרמב"ן שאין הכוונה בדברי אחרים להוסיף על ר' יהודה רק את שם הבת, כי "חלילה להם שיוציאו ברכתנו של אברהם שהיא גדולה וכללית לענין זה" שהתברך בבת אחת ששמה בכל, אלא "אחרים חדשו בפירוש הכתוב הזה ענין עמוק מאד ודרשו בזה סוד מסודות התורה, ואמרו כי 'בכל' תרמוז על ענין גדול, והוא שיש לחקב"ה מדה תקרא 'כל', מפני שהיא יסוד הכל, ובה נאמר (ישעיה מ"ד, כ"ד) 'אנכי ה' עושה כל', והנה מתחילת דברי הרמב"ן נראה דכוונתו על מדת היסוד שהיא הנקראת "כל" (שכוללת אצלה את החמש ספי' חג"ת נ"ה שכל אחד כלולה מו"ם וביחד בגימ' "כל"), אך הרמב"ן ממשיך וכותב "והוא שנאמר (קהלת ה', ח') 'ויתרון ארץ בכל הוא' – יאמר כי יתרון הארץ וטובה הגדולה השופע על כל באי עולם בעבור כי בכל היא", ופירש מו"ר דהיינו שיתרון ה'ארץ' שמרמזת על מדת המלכות שממנה מושפעת טובה על

מדברי המהרש"א (בעירובין שם) ומדברי הט"ז (בדברי דוד ר"פ קרח) שם"ל שיש איסור אף באמירת שמועה זו נאה בלבד, ומביא מהרש"ש בעירובין שם שמקשה על המהרש"א מהרבה מקומות בש"ס דאשכחן שאמרו האמוראים כמה מעליא האי שמעתא, ומביא מהגר"ח פלאגי' (בס' עיני כל חי כתובות פ"ה) שמתיר כשאין אומר שמועה זו אינה נאה, ומביא מהבא"ח בכן יהיידע בעירובין שם שמחלק שאינו אסור אלא אם דרכו לומר כן על כמה הלכות אבל באקראי מותר, והגרע"י שם מחלק דאם אומרים לפניו ב' שמועות, ושותק על שמועה א', ומקלם מימרא ב', ומכוין במחשבתו ששמועה א' אינה נאה הר"ז אסור, דמחשבתו ניכרת והוי כאילו אמר בפירוש ששמועה א' אינה נאה, אבל אם לא נתכוין כלל לאפוקי שמועה אחרת רק אומר דרך התפעלות ששמועה זו נאה ותו לא מידי שפיר דמי, ועוד כתב דנראה דאף להאוסרים לומר 'שמועה זו נאה' בלבד אי"ז אלא בשומע דין והלכה, ולא השומע חידוש ופלפול או דרשה ומשבחם אין בזה חשש, ועיי"ש עוד בזה, ומדברי הרמב"ן הכא שמשבח למאמר חז"ל שהוא ענין נפלא חזינן שסובר שאין בזה איסור.

ביאור ג' דעות התנאים בפירוש תיבת "בכל"

טז] ומביא שם הרמב"ן דעות התנאים שנחלקו בפי' הפסוק שר"מ דורש שהברכה היא שלא היתה לאברהם בת (עיי"ש ברמב"ן שמפרש שאם היתה לו בת לא היה לו למי להשיאה והיתה נגזרת אחרי בעלה לעבוד ע"ז), ור' יהודה דורש הברכה שלא היה לו חסר כלום שאפילו בת היתה לו, ואחרים דורשים שבת היתה לו לאברהם ובכל שמה, והסביר מו"ר ג' הדעות שאלו ואלו דא"ח ולא פליגי, עפ"י דברי החת"ס הנ"ל שהברכה היא

שלו (בכל – מדת היסוד) שיוזכה להתקשר דרכה אל הבת שהיא ספי' המלכות, שכשמשקשים למדת היסוד את מדת המלכות זהו שלימות הברכה, שבזה שמקשים ליסוד את המלכות מתעלית המלכות ועולה לבחי' היסוד ואז יכול היסוד להשפיע דרכה טובה גדולה לכל באי עולם (וזהו בבחי' הבת שעולה לבחי' הכן הנ"ל).

ביאור איך ענין הנ"ל מתקשר לבחי' תיקון ד'נוצר חסד'

יט' [ובזה] ביאר מו"ר מה שכותב הרמב"ן "שהיא המדה השמינית מו"ג מדות", שהנה באמת יש כו"כ שיטות בקדמונים איך מונים את הי"ג המדות, וצ"ע האם יש מקור ברור מה שיטת הרמב"ן בענין זה, אלא שמכיון שהאריז"ל מעיד על הרמב"ן (בהקדמת הע"ח) שהיה מבעלי קבלה אמיתיים הרי מסתבר שהרמב"ן מונה הי"ג מדות כשיטת האריז"ל שמתחיל מנין הי"ג מתיבת 'קל', ולפ"ז המדה השמינית היא מדת 'נוצר חסד', ולכאז' צ"ב מה הקשר בין ספי' היסוד שמאריך בה הרמב"ן למדת נוצר חסד, אלא ביאר בזה מו"ר עפ"י הנ"ל שעיקר הברכה לדברי הרמב"ן הוא בבחי' ההתקשרות דמדת המלכות למדת היסוד, שמהתקשרות זו נובעות כל הברכות שבעולם, וכמש"כ הרמב"ן שהבאנו לעיל עה"פ "ויתרון הארץ בכל הוא", והנה שורש ענין התקשרות זו דספי' המלכות לספי' היסוד אשכחן במדת נוצר חסד, וכמבואר מהאריז"ל שי"ג מדות הרחמים נמשכות ומקבלות מב' הספי' דהכתר והחכמה דאריך (הכלולות בהכמה דאריך) בב' אופנים של אורות מקיפים ואורות פנימיים (ואכמ"ל בכ"ז, ואפשר לראות כ"ז בסידור הכוונות), ובענינינו נוגע רק לדעת שתיקון נוצר חסד יש בו ב' הבחינות דיסוד ומלכות המקושרים שניהם בתיקון זה,

כל העולם, זהו כאשר היא מקושרת ומקבלת ממדת היסוד הנקראת כל, וזהו "ויתרון הארץ בכל הוא", והנה בתיבות אלו דהרמב"ן עדיין לא ברורה כוונתו האם נתברך אאע"ה במדת היסוד או במדת המלכות, אך המשך דבריו יוכיח על תחילתם.

יז' [דהנה] בהמשך כתב הרמב"ן "והיא המדה השמינית מו"ג מדות, ומדה אחרת תקרא בת נאצלת ממנה, ובה הוא מנהיג את הכל, והיא בית דינו של הקב"ה הנרמז במלת וד' בכל מקום (כ"ר נ"א, ב'), והיא שנקראת כלה בספר שיר השירים, בעבור שהיא כלולה מן הכל, והיא שחכמים מכנים שמה כנסת ישראל במקומות רבים בעבור שהיא כניסת הכל. והמדה הזאת היתה לאברהם כבת, כי הוא איש החסד ויתנהג בזה, ולכך אמרו אחרים כי אין הברכה הזאת שנתברך בכל רומזת על שהוליד בת משרה אשתו, או שלא הוליד, אבל היא רומזת ענין גדול שברך אותו במדה שהיא בתוך מדת הכל ולכן תקרא גם היא כל, כלשון 'כי שמי בקרבו' (שמות כ"ג, כ"א)".

יח' [והנה] מכל המבואר ברמב"ן כאן נראה שכוונתו שנתברך במדת היסוד, שהיא המדה שהמלכות (הנקראת בת ובי"ד וכנס' וכלה) נאצלת ממנה, וכמו שמסיים שברך אותו במדה שהיא בתוך מדת הכל (היינו במדת היסוד שהיא בתוך מדת המלכות הנקראת "הכל" אותיות כלה) ולכן תקרא גם היא (מדת היסוד) "כל", אלא שמ"מ כותב הרמב"ן בתחילת דבריו שהמדה הזאת (דקאי שם על מדת המלכות – כנס') היתה לאברהם כבת, וא"כ לפירוש הרמב"ן בת היתה לו לאברהם קאי על מדת המלכות, וא"כ שוב צ"ב במה נתברך במדת היסוד או במדת המלכות, וביאר מו"ר שאאע"ה בעצמו הוא בבחי' ספי' היסוד (אבר-מה) אלא שה' בירך את המדה

הרבה לקיים ענין זה כהוראת האדמו"ר האמצעי, ויכיר טובה למי שיעזור לו בקיום דבר זה (וצריך לברר אצל יודעי דבר איפה עוברים הגבולות של עיר חברון ובאיזה מקום חורה האדמו"ר האמצעי לקנות ד"א וכו', וביקש מאחד התלמידים אם יוכל לברר בזה).

כב] עיר דיבר מו"ר שהחסד לאברהם (מעין שני נהר כ"ח) מפליג

במעלת העיון בתורה"ק, שע"י שאדם מעיין ונכנס לעומק התורה"ק ומיישב כל הקושיות שיש בסוגיא שעוסק בה הרי הוא שובר כל הקלי' ומזה מוריד גילוי אלקות בעולם, שהבריאה משתלשלת מהתורה"ק וכשמסיר הכיסויים שיש על עומק נקודת האמת בתורה"ק מסיר בזה גם את ההסתרות שיש בעולם על החיות אלקות המסתתרת בבריאה (ולגודל חשיבותו נעתיק חלק מלשון קדשו דהחסל"א שם "דע שאם תהיה עוסק כל ימך בתורה בלי להשכיל בה רק שתקרא בה, הנה בזה אתה אוכל החמה עם הסובין שלו והמוח עם הקליפה, כי קושיין דהלכתא אינון קליפין ואתה מחוייב להקשות ולשבר הקליפות ולהוציא המוח ולתריץ ולדקדק המלה ולהבין נעלמה, ועל המדקדק בה נאמר יעשה למחכה לו כנזכר בזהר, ולהיות העוסק כך בתורה בלי הבנה כל מה שאפשר בידו הוא מערב קודש בחול וחול בקודש, ועליו נאמר ודלא מוסיף יסף שח"י חייב מיתה כיון שבידו לפלפל בתורה ואינו עושה, בזה הוא מחזיק הקליפות ומעמידן. והענין דע כי התורה הוא עצם האצילות המתפשט והיא היתה המצאה אלקית שבה ידבק האדם בהאלקים ולהזדכך הנשמה לאור החיים האמיתית, דהיינו הדבקות באלקותו בעוה"ז ובעוה"ב, וז"ש הכתוב 'ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום', אפילו היום בהיותם בעולם הזה ומכ"ש בעולם הבא. והדבקות בו צריך שיהיה בלי מסך מבדיל בינך ובין תורתו וכיון שאתה מעיין בתורתו והיא רחוקה מידיעתך ונעלמת ממך ע"י קושיות שהם הקליפות המכסים

והיינו שמבחי' האורות הפנימיים תיקון דנוצר חסד הוא כנגד ספי' המלכות (דחכמה דאריך) וכן נכללת בתיקון דנוצר חסד ספי' היסוד (דכתר דאריך דבחי' המקיפים), והר"ז מרמז על בחי' ההתקשרות הנ"ל דספי' המלכות המקבלת ומתקשרת לספי' היסוד, שבהתקשרות זו תלויות כל הברכות שבעולם (ואכמ"ל בביאור כ"ז יותר ונתבאר כ"ז בארוכה בשיעור הקבלה הקבוע שבימות השבוע).

כג] וסיום מו"ר שבבחי' זו יש גם לבאר את דברי הגר"א זי"ע (בדברי אליהו) שביאר הפסוק 'וה' בירך את אברהם בכל' שמרמז על מצות סוכה שפסקיה מתחילים בר"ת דתיבת בכל ("בסוכות תשבו וגו' כי בסוכות הושבתי וגו' למען ידעו דורותיכם וגו'"), שלכא' לא מובן מה השייכות דמצות סוכה לברכת אאע"ה, והביאור עפ"י הנ"ל שמצות סוכה שהיא בגימ' הוי"ה אדנ"י מרמזת ג"כ על יהוד ספי' המלכות (אדנ"י) בספי' היסוד (הוי"ה), שזו הברכה שנתברך בה אאע"ה כנ"ל מהרמב"ן.

יאצ"ט דבעל החסד לאברהם זי"ע

כא] סיפר אחד התלמידים למו"ר שהיה בעש"ק זה במערת המכפלה וכן היה על ציונו של בעל החסד לאברהם זי"ע (זקינו של החיד"א) שקבור בחברון קרוב למערת המכפלה והיה היאצ"ט שלו בעש"ק זו (כ"א חשוון), וכידוע המעשה שנפטר ע"י שהוצרך בגזירת הסולטן להיכנס למערת המכפלה והודיעוהו האבות שיכנס למחיצתם אך הוא צריך להיפטר עתה מהעולם וכו', ואמר מו"ר שיש קבלה מהחסד לאברהם שאדם שיש לו קנין ד"א בקרקע של העיר חברון ניצול מהיבוט הקבר, ואדמו"ר האמצעי זי"ע חורה לחסידיו שיקנה כל אדם ד"א בעיר חברון, ואמר מו"ר שגם הוא חפץ

כד] וסיפר שתועלת גדולה היתה לו מהלימוד בחברותא עם הגה"צ ר' חיים קופמן זצ"ל שזכה ללמוד עמו זמן ארוך וקיבל ממנו הרבה בלימוד דרך העיון האמיתי, וסיפר בשבחו של הגה"צ הנ"ל שאף שהיה בקי וידען גדול בכל שטחי התורה"ק וגם בחסידות ובמעשיות צדיקים וכו', ובתוך כל ענין שלומד היה יכול להביא ולקשור ממקומות אחרים לענין שלומד, בכ"ז במשך כל הזמן שלמד עמו מו"ר (שהיתה החברותא מיועדת ללימוד עיון התורה"ק, שהכוונה בזה להתעכב ולעצור מרוצת המחשבות מריבוי הענינים וכנ"ל) לא דיבר ולא הזכיר אף פעם שום ענין אחר מהתורה"ק חוץ מהפירוש והעיון של אותו קטע גמ' או אותו דיבור תוס' שבו היו עוסקים, ולא רק באמצע הלימוד לא דיבר כלום משום נושא אחר בתורה"ק אלא אף לפני הלימוד לא היה מדבר כלום אלא פותח תיכף ומיד להיכנס לעומק הסוגיא. וכך היה בכל הזמן שלמדו ללא שום שינוי (ואף בשבועות השוככים שדרך הגה"צ הנ"ל היתה לצום כימי חמישי, והיה מפסיק לרגע באמצע הלימוד בזמן צאת הכוכבים לשנות כוס תה לשכור התענית, בכ"ז לא דיבר מאומה וחזר תיכף ללימוד) חוץ מפעם אחת בודדת שחזר הגה"צ הנ"ל מנסיעה ללונדון (שנתן שם דרשות וכו') ולפני תחילת הלימוד אמר למו"ר שבנסיעה ראה שכתוב בספר חסידים (סי' אלף קס"ד) שאף מי שהיה חכם גדול בעוה"ז כמו שלמה המלך, בכ"ז אם לא עסק בתורה כדאיבעי ליה, אזי בישיבה של מעלה לא יבוא ביניהם, ולא יזכה להשיג שם אמיתות התורה"ק [ומדה טובה מרובה שמי שהתאמץ וטרח בתורה"ק כפי יכולתו ובכ"ז לא זכה בעוה"ז להשגת התורה"ק, לעת"ל יזכה אליה] (וול"ק שם דע כי אם היה לב האדם כלב שלמה המלך ולא רצה לעסוק כדאיבעי ליה והיה יכול לעסוק בתורה בחייו ולא שימש כל צרכו בפשיעתו שהיה לו ללמוד לפני חכם

את התורה ומעלימים אותה מעין שכלך, הרי הקליפות הם מחבת ברזל בינך לבינו, ולכן אם חשק האהבה שקועה בלבך להדבק בו צריך שתחפש אחר הקושיא לשבר אותה ולבטלה ותדבק בתורה הנעלמת בתוך אותן קליפות, והעושה כך הרי הוא דבוק בתכלית הדבקות, וזו היא ההתבודדות הגדולה אשר מקרב אותך להש"י בלי מסך מבדיל בינך לבינו".

ביאור דרך לימוד העיון הראוי

כג] והאריך מו"ר במעלת לימוד העיון שהצדיקים שמחו בלימודם כשהגיעו למקום שלא הבינו הפשט או שהיתה להם איזו קושיא, שכל זמן שמבינים הכל א"א להיכנס לעבודת העיון ועומק המחשבה, אך כשלא מבינים יכולים להתחיל לחשוב ולעיין, שענין העיון הוא עיכוב המחשבה בנקודה אחת ולחזור שוב ושוב במחשבה עמוקה על המקום המוקשה לו עד שנפתח התירוץ ומתגלה האור הפנימי של הסוגיא, והיינו שדרך המחשבות לרוץ ולא להתעכב, ויש להתרגל לעבודת עצירת המחשבה להתעכב בנקודה אחת, שזו בחי' עבודת העיון, ולא כמו המועים שלימוד העיון הוא בעיון בהרבה מפרשים ראשונים ואחרונים שזה בחי' בקיאות במפרשים, אלא העיון היא דוקא להיעצר למשך זמן לנקודה אחת בלבד, וסיפר שאחד מחשובי הבחורים בישיבה שבה למד בבחרותו בזמן ההכנה לשיעור עיון של הישיבה לא היה נוהג כמו רוב הבחורים שדרכם היתה ללמוד אז את כל הסוגיא שידברו עליה בשיעור ולעיין במפרשים ראשונים ואחרונים על סוגיא זו, אלא היה לוקח איזה קטע קטן מהגמ' או מהתוס' וכדו' ומתבונן בו שעה שלימה במחשבתו בכל מיני דרכי עיון שיכול לעיין בו, וזהו דרך העיון האמיתי כנ"ל.

פעמים) ואז יהפך המוחין דקטנות (שבבחי' ספי' המלכות כשהיא בקטנות) לשער וכניסה אל הדבקות בהשי"ת ע"י שיצמצם את כל המוחין אודות נקודת הדבקות בהשי"ת, ובזה יזכה שיהפוך עי"ז את כל הקטנות לגדלות ואת כל ההסתרות לגילויים.

כז] וסיפר שפעם כשהיתה לו איזה תקופה קשה והיה בבחי' קטנות המוחין נכנס לרבו כ"ק אדמו"ר מקרעטשניף זי"ע ואמר לו שיש לו קטנות המוחין גדולה, ואמר לו האדמו"ר מי אמר לך שיש כזה מושג של קטנות המוחין, והתחיל ללמוד איתו לבדו שיעור בספר תניא קדישא והאיר לו אז בשיעור אור גדול שהעלה אותו מכל הקטנות לזמן ארוך. והסביר מו"ר שלכא"ז יש להבין מה היתה כוונת האדמו"ר "מי אמר לך שיש מושג של קטנות המוחין", והלא מושג זה מובא מהבעש"ט חק' זי"ע וכן הוא דבר המורגש בחוש. אלא שכוונתו היתה דמי אמר שיש לעשות מציאות נפרדת מקטנות המוחין, שבאמת אין לעשות ממנה מציאות בפ"ע, שהיא רק בבחי' פתח ודרך להיכנס דרכה אל הדבקות בהשי"ת וכנ"ל, וזה מה שלימד אותו לעשות בשיעור שמסר לו אז, שנכנס עמו דרך הקטנות לתוך האור הגדול דהדבקות בהשי"ת.

כח] ופירש עפ"ז את המובא ברשי' בריש הפרשה על שרה אמנו שכל שנות חייה "כולן שוים לטובה", שזה משום ששרה אמנו עשתה מכל בחי' צער ודוחק וקטנות המוחין שהיו לה בחייה כלי ופתח להיכנס עי"ז אל הדבקות וכנ"ל בדרך הנ"ל ובבחי' "מן המיצר (דייקא) קראתי י-ה" (שהם בחי' המוחין העליונים), ופירש עפ"ז דברי חז"ל (בראשית רבה נ"ח, ג' ובאסת"ר א', ח') שכשראה ר"ע את תלמידיו מתנמנמים באמצע הלימוד וביקש לעוררם אמר להם

ולא ללמד כשמתוכחין עמו באותו עולם לא יכוין לומר אמת ושיוודו לו ישיבה של מעלה ולא יבוא ביניהם וכו', ואם אדם טורח לדעת בזה העולם למודים אע"פ שאין לו לב עתה יהיה לו לב במתיבתא דרקיעא" (עכ"ל). והתרגש הגה"צ הנ"ל מקמץ זה ביותר (שחשש ע"ע שאינו מתאמץ ומשתדל בתורה"ק כפי יכולתו), והזר ע"ז למו"ר לפני התחלת הלימוד בסערת נפש, אך חוץ מפעם בודדת זו לא היה מדבר שום דבר בזמן הקבוע ללימוד העיון וכנ"ל.

לימוד העיון פותח את השגת הדבקות

כח] והוסיף שדרך זו דלימוד העיון פותחת לאדם את הכניסה אל הדבקות בהשי"ת שהיא תלויה ג"כ בנקודה זו שיוכל לעצור את מחשבתו מלהסתובב ולפרוח סתם ולהפשיט אותה מכל הדברים החיצוניים המטרידים אותה עד שע"י ההפשטה מכל הדברים החיצוניים וההתרכזות בנקודה אחת נכנסת המחשבה בעומק התורה"ק, וכשמתרגלים בזה יכולה המחשבה להיכנס לעומק יותר עד שפותחת את גילוי האור האלקי שבתורה"ק וזוכה הנפש להידבק בקל חי, וסיפר שכן היה מרגיל האדמו"ר האמצעי מחב"ד זי"ע את חסידיו לעסוק בהתבוננות ועיון במאמרי חסידות, והיו אצלו חסידים שהיו יכולים להתבונן במאמר שבע שעות רצופות וזכו עי"ז למדרגות גבוהות בהשגת אלקות.

כז] וקישר הענין אל הפרשה, שהנה דרך זו היא הדרך להמתיק את כל המוחין דקטנות שבעולם, שכל המוחין דקטנות הם בכדי לעזור לאדם שיוכל עכשיו להיכנס ולהיעמד עתה על נקודה אחת שבתורה"ק (שמכיון שהמוחין שלו נמצאים בבחי' קטנות יכול עתה יותר בקלות לעצור ולהתעכב ולהזרז שוב ושוב על נקודה אחת שבתורה"ק הרבה

"מה זכתה אסתר למלוך על שבע ועשרים ומאה מדינה, אלא כך אמר הקב"ה תבא אסתר בתה של שרה שהיתה שבע ועשרים ומאה שנה ותמלוך על שבע ועשרים ומאה מדינה", שכשראה ר"ע את תלמידיו שהם בקטנות המוחין ולכן מתנמנמים רימוז להם הריוח הגדול שיכולים לזכות בהמתקת המוחין דקטנות, וכמו שזכתה אסתר למלוך על כל העולם בזכות שרה, והיינו מפני ששרה הפכה כל בחי' הסתר שבחייה בחי' דבקות בהשי"ת, בבחי' כולן שוים לטובה כנ"ל, ועי"ז גילתה אלקות בכל שנות חייה, ומכאן זה זכתה אח"כ אסתר המלכה לגלות ולפרסם אלקות בכל כנ"ז מדינות העולם, וכנ"ל שהמתקן וממתיק קטנות המוחין שלו ונכנסם דרכה לדבקות בהשי"ת, מוריד בזה ההסתרה שיש בעולם ומגלה אלקותו ית"ש בכל העולם, והרי הוא בבחי' מלך על העולם.

ביאור ענין השבועה שהשביע אאע"ה לאליעזר

כט] הזכיר את דברי זקינו החת"ם בספר תורת משה עה"פ ש"ים נא ידך תחת ירכי" שמפרש הא שהוצרך אאע"ה למרוח כ"כ להשביע את אליעזר עבדו בקשר לשידוך דיצחק, ולא סמך עליו בסתם כמו שסמך עליו בכל עניני הנהגת הבית, משום שענין זיווגו של אדם הוא דבר יסודי שכל בנין הרוחניות והנצחיות וכן המשך דורותיו של האדם תלוי בשלימות זיווגו בקדושה שתלוי זאת הרבה בבת זוגו, ויש סכנה גדולה שיתאמץ הס"מ ביותר לקלקל ולהזיק ולפגום שלא יקח זיווגו האמיתי, ע"כ היה צריך על זה כח מיוחד של שבועה.

ל] ופי' מו"ר הביאור הפנימי בתועלת השבועה ששבועה מלשון שביעה בשי"ן שמאלית, שהשבועה ממלאת

את האדם ומשביעה אותו בכוחות ואורות חזקים ומיוחדים למלא תפקידו כראוי, וכמו שפירש בזה מו"ר (ונתבאר בתחילת הביאור לפ"ק דנדרים שבים החכמה תשס"ט) עפ"י קבלה דאי' בזה"ק ששבועה היא בבחי' ספי' המלכות, שלכא' נראה מזה שהשבועה אחוזה במקום נמוך, ומאידך אי' ששבועה היא בבחי' נשבע במלך עצמו (וגבוהה מבחי' הנדר שבבחי' חיי המלך ואכמ"ל), וא"כ חזינן שהשבועה היא בחי' גבוהה, אלא ששבועה אחוזה בבחי' המלכות העליונה שבג"ר דעתיק שהיא בבחי' מלכות דא"ס שבבחי' המלך בעצמו, וממילא מובן שע"י השבועה מתקשרים לשורש כל השורשים ומקבלים עי"ז כוחות מיוחדים נעלמים וגנוזים משם [וע"כ אי' בגמ' (נדרים ח' ע"א) דמצוה לישבע לקיים מצוות התורה כדכתיב "נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך", וכן קי"ל בשו"ע (פי' ר"ג ס"ו)].

דיבורי התעוררות ומוסר וחיזוק בענין קדושת העיניים

לא] דיבר עוד דברי התעוררות עפ"י דברי זקינו החת"ם זי"ע על הפסוק "ותקח הצעיר ותתכס" (תת"ם עה"ת עה"פ "ויצא יצחק לשוה בשדה"), שמבאר הטעם שרק כלה מכסה פניה ולא תיקנו חז"ל שכל אשה שיוצאת לרה"ר חייבת לכסות פניה שלא יכשלו ח"ו בנ"י בראייתה, מפני שידעו חז"ל שלא נחשדו ישראל ח"ו להסתכל בפני סתם אשה "אשר כל העושה זאת יאבד עצמו בזה ובכא וגם בבגדי צבעונים של בגדיה התלויים בכותל אסור להסתכל ק"ו כשהיא מלובשת בחן", ואין הו"א שיהודי יכשל בדבר שמאבד אותו בעוה"ז ובעוה"ב, ורק אצל כלה היות שיש איזה דעות בפוסקים להתיר הסתכלות בקליעת שערתיה דכלה מפני הצורך (עיי"ש), יש מקום ליצה"ר לפתות

בעיניו ח"ו יסבול עבור זה צרות וימורים גם בעוה"ז ח"י, ואאע"ה ששמר עיניו בקדושה בתכלית (אברהם - ראה ברמה) זכה לתוספת ח"א - להיות מרכבה לשכינה ולדבקות אמת בבוכ"ע, אך המפקיר אפילו במקצת את עיניו הרי הוא רחוק מכל דרכי הקדושה ושוחט את עצמו ברוחניות ובגשמיות ח"י.

לד] ואמר מו"ר שבדור האחרון נהיה ענין שמירת העיניים בבחי' ניסיון

הדור, וכל נפילת הדור היא מחמת הפגם בשמירת העיניים, ואף מי שזוכה להינצל מפגם חמור ונורא זה אין לו לומר שלום עלי נפשי, שאם הוא יודע על אחד מחבריו מביחמ"ד שנכשל בזה (כגון ע"י המכשירים הטמאים וכדו') והולך ונגרר אחרי היצה"ר שמפילו מדחי אל דחי עד שאל תחתית ח"י, אסור לו לומר אני את נפשי הצלתי ולחשוב שאינו רוצה לצער את השני אלא רוצה להיות טוב עם כל אחד, שמי שיש לו באמת אהבת ישראל עליו לרחם על כל אחד מחבריו ולחפש כל עצה שבעולם לעשות להם הטובה הכי גדולה לא לתת לס"מ להפילם במגפה הזאת ולהפסיד להם את כל הצלחתם ברו"ג, שהשי"ת רוצה לתת אוצרות אין קץ לכל יהודי, וכל יהודי יכול להגיע לכל העולמות "עין לא ראתה", ולעת"ל יראו איך שע"י פגם העיניים איבדו אוצרות אין קץ, מלבד היסורים והצרות והבלבולים שמובלים עבור זאת אף בעוה"ז באופן שאף אחד לא יכול לעזור להם.

לה] וסיים מו"ר בדברי חיוזק שכמו בכל ענין בעבודה"י גם בקדושת העין א"א להגיע לשלימות מיד, וצריך לזה בחי' "ארבע מאות שקל כסף" - להרבות בכיסופים ותפילות להשי"ת ע"ז, וכשנכנסים לזה מתחילים תיכף לקנות מערת המכפלה (שמרמות על השגת השכינה הק' - שם ב"ן -

ולחכשיל בנ"א בראייתה ח"ו (בבחי' "שוחט משום מאי חייב משום צובע", שביאר הבנע"ט שהיצה"ר שהוא השוחט דעלמא צובע את העבירה למצוה), וע"כ מנהג ישראל שתכסה פניה (ועי"ש בדברי החת"ם שמפרש עפ"ז שכל זמן שלא ראתה רבקה את יצחק לא היה אצלה חשש שאליעזר יכשל בראייתה ולא כיסתה פניה, אך עתה שאמר לה אליעזר שזהו יצחק החתן הוצרכה לכסות פניה ממנו עי"ש הביאור בארוכה).

לב] וחזר מו"ר כמ"פ בהתעוררות על דברי החת"ם הנ"ל שהיה פשוט לחז"ל ששום יהודי לא נחשד על ראייה אסורה כי יודע שבזה הרי הוא נזרק מכל העולמות, והאריך מו"ר לבאר שספ"י היסוד מקושרת לספ"י החכמה (בסוד משכיל לאיתן ואכ"מ) והפוגם אפ"י קצת בספ"י היסוד אינו זוכה כלל להשגת החכמה, ולא יזכה לשום קדושה ולשום השגה בתורה"ק לא בנגלה ובודאי לא בנסתר, והלומד את התורה"ק ואינו שומר עיניו הרי הוא טיפש שמאבד את כל החכמה ואת כל המדרגות ואין לו שום שייכות עם הקדושה.

לג] והוסיף שאף אם יש לאדם הפוגם בעיניו איזו בחי' של גדולה

הר"ז בבחי' מאורי אש (עיין לקו"מ תנינא תורה ס"ז) שמשלימים עצמם על בנ"י, אך אין גדולתו מגיעה מהשכינה והוא באמת קטן מאוד, כי אין שום גדלות אמת למי שגדלותו אינה מהשכינה, ורק מי ששומר עיניו בקדושה יש לו שייכות עם השכינה, אך מי שפוגם ח"ו בעיניו הוא קטן מאוד כי הממשלה והגדולה שלו אינה מהמלכות, כי המלכות קשורה ביחד עם קדושת היסוד, וגם אינו נכלל בכלל יראי ה' כי "עיני ה' אל יראיו" כתיב, שיראי ה' זוכים לעיני ה' - עיניים השמורות בקדושה, וחזון מכל ההפסדים הרוחניים שמפסיד הרי הפוגם

שנכפלת כידוע באותיות מילוייה), ובפרט מי שכבר נפל ונכשל ח"ו בענין זה צריך להיכנס לעבודת הכיסופים בלי סוף לזכות לקדושת העיניים בתכלית, וכשיהודי מקדש ומטהר עצמו ומתקן הטא עין הדעת (שהתחיל בפגם העיניים "ותרא האשה וגו'), ומתקשר ומתחבר באמת לאמיתו לתורה"ק שהיא עין החיים, מתוך כוונה מיוחדת שהתורה"ק תחזירו למוטב ותסייעו להתרחק מכל פגם, אז מתרפא עי"ז מכל המחלות הגשמיות והרוחניות ומתחיל להשיג מדרגות בתורה ותפלה ולהשיג אלקות ולמלאות כוונה העליונה.

לז] אך שוב חזר והדגיש שמי שחושב שיש לו איזה מדרגות בלי שמירת העיניים צריך לדעת שאינן מהקדושה, שמאורי אש דומה בחיצוניות למאורי אור, ואף מי שיש לו ניצוץ נשמה קדושה ומשיג עי"ז איזה משהו, אם הוא לקוי בשמירת

העיניים אין לתאר ואין לשער החרטה והבושה שתהא לו ע"ז, ומי שיש לו נסיונות בזה ח"ו עליו לחזק עצמו, שהנה השי"ת לא מרשה בדרך כלל שהיצה"ר יתגבר על האדם כל ימיו, וע"י שירבה בכיסופין ובתפילות על קדושת עיניו עד שיכנס שוב להרגיל עצמו בשמירת עיניו בקדושה, לבסוף יסתלק ממנו היצה"ר ויזכה לקרית ארבע – לראות שם הויה מאיר כנגד עיניו ולהעלות את כל מציאות העוה"ז למציאות אלקות ולעלות דרך מערת המכפלה לראיית עולמות עליונים, ולא רק לאחר פטירתו אלא אף בחיים חיותו בעוה"ז יזכה ע"י קדושת העיניים לבחי' הביטול האמיתי, ששמירת העיניים היא בבחי' הביטול הגמור לאלקות, שמוחק כל מציאות הבריאה ודבוק בעין החיים שהכל רק מציאות הקל, שזה בחי' פנימיות עבודת קדושת העיניים, ובה יזכה לראות ראיית אלקות בדבקות אמת בה' אלקי ישראל אכ"ר.

במלוח דמלכה

שזה היה בבחי' נתינת חיזוק ועידוד עבורו ללמוד קבלה (שכן היתה דרכו דהר"י להורות דברים ברמיזה), שהרבה קטרגו ורצו למנעו מזה ואמרו שאסור ללמוד קבלה בגיל כ"ב צעיר, והר"י בדיבורים אלו חיזק אותו.

ב) עוד סיפר שבפעם הראשונה שהיה אצל הר"י, שאל מו"ר את הר"י על הצדיקים שלא רואים אצלם עבודה באתגליא בתורה ותפילה וכו' איך הגיעו להשי" (וכוונתו היתה על הר"י בעצמו שרצה מו"ר לדעת פנימיות עבודתו), וענה לו הר"י בסיפור על הרה"ק ר' צבי הירש מרימנוב זי"ע שכשנהיה רבי והתחיל להנהיג המוני חסידים (אחרי שהיה מקודם משמש בקודש ומשרת לרבו הרמ"מ), באו צדיקים לבדוק אם ראוי הוא לזאת, וניגשו

לז] סיפר מו"ר סיפורים אודות רבו כ"ק אדמו"ר הרה"ק הר"י מפאשוורסק זי"ע שהסתופף כידוע הרבה בצל קדשו והשבוע חל יומא דהילולא דיליה (כ"ז חשו) וכידוע שדרך עבודת קדשו דהרה"ק הנ"ל היתה בסיפורי מעשיות מצדיקים, ואמר שכל מי שנשאר חי ממלחמת העולם יש לו תפקיד מיוחד שעבורו ניצל, והוא סובר שהשאירו ה' בכדי לפרסם האמונה ע"י סיפורי צדיקים, וא"כ יש בחינה ומעלה מיוחדת לספר סיפורי צדיקים לכבוד היאצ"ט שלו].

א) סיפר שבפעם הראשונה שנכנס לר"י אמר לו הר"י יש לי פה על השולחן ספר קבלה האם אתה שלחת לי אותו, ופירש מו"ר

מהאוכל ואם השוויגער תתרגז תאמר שכך אכלו הד"ח והשווער.

(ד) סיפר עוד שפעם הלך הר"י בדרך לביהכנ"ס עם קבוצת אנשים, והיה שם אחד שכל הדרך שדיבר דברי צחות ומילי דבדיחותא והר"י צחק הרבה אך כמעט לא דיבר, ומו"ר השתוקק לשמוע דב"ת מהר"י, והתפלל לה' שברצונו שיהר"י יאמר תורה, ולפני שנכנס לביהכנ"ס הסתובב הר"י לעומת מו"ר (שהיה שם בצד בין קבוצה גדולה של כחמישים איש), ונענה אליו ברוח קדשו אם ברצונך שאומר תורה אז ... [ולא רצה מו"ר לסיים מה אמר לו הר"י שיעשה בכדי שיאמר לו תורה באמרו בענותנותו שלא קיים זאת עדיין, וסיים שהשי"ת יעזור שיוכח לזה].

(ה) פעם הוציא הר"י את כל הגבאים (שזה לא היה שכיח אצלו) ודיבר עמו הדרכה בעבודה"י כחצי שעה (ואמר בבדיחותא שהיה נראה לגבאים שמדבר עמו רוי דרזין), ובין הדברים אמר לו שסגולה לשלום בית ללמוד ביחד עם נו"כ אגדות הש"ס מ"עין יעקב" [ואמר מו"ר שזה חידוש, שהלא היה דבוק הר"י ברבו הסטאמער רב זי"ע שהחמיר הרבה בהלכה זו דלימוד תורה עם נשים, וסיים שאולי היתה זאת הוראה פרטית].

(ו) פעם הסתכל מו"ר על הר"י איך שמשחק ומשתעשע עם נכדיו, והתבונן בעינא פקיהא באימה ויראה איך שעושה זה בדביקות גדול בהשי"ת, והגבאים צעקו עליו מה אתה מסתכל ומפריע וכו', וגער בהם הר"י וקירבו אליו באמרו להם שהוא יודע איך מסתכלים.

(ז) שאל מו"ר את הר"י האם לעלות לאררה"ק, וענה לו "תסע, אך אל תחשוב ששם יותר טוב מפה", והסביר מו"ר כוונתו שעליו לדעת שעיקר קדושת אררה"ק נמשכת מהצדיק

אליו וביקשוהו שילך לקנות משקה לחסידים (כמו בזמן שהיה משב"ק שהיה משרת לחסידים) ומיד הלך לחנות לקנות המשקה, ונענו הצדיקים שא"כ שאף אחרי שקיבל המנהיגות יכול ללכת לשרת בפשטות ולקנות משקה הרי ראוי הוא להיות רבי, וסיים הר"י שהנקודה בזה שמוכח מהנ"ל שהעבודה היא בלתי לה' לבדו, וביקש הר"י ממו"ר לחזור שוב על הסיפור (לבהן אם חוזר טוב במדויק על הסיפור) אך מרוב פחד והתרגשות היה קשה למו"ר לחזור, וחזר הר"י שוב על הסיפור וסיים שוב שהנקודה היא שהיתה עבודתו בלתי לה' לבדו [והוסיף מו"ר הביאור שאף שהיה מפורסם הרבה"ק ר' צבי הירש מרימנוב בגודל עבודתו הנוראה ביגיעות ומסי"ג ובריקודים עד כלות הנפש וכו', הרי הדגיש הר"י שבכ"ז עיקר החשיבות עבודתו שהיתה בלתי לה' לבדו], ואח"כ סיים הר"י ואמר לו תדע שבפר' פרה צריך להיות אצל צדיק הדור (אף שלא היה קשור למה שדיבר מקודם) והיה זה כמה חודשים לפני שבת פרה, וסידרה ההשגחה העליונה שהיה בפר' פרה אצל הר"י.

(ח) פעם היה מו"ר ער כל הלילה ונכנס בבוקר לר' יענקעלע ואמר ברוח קדשו מה אתה חושב שבדרך זו (שבכחי סיגופים) מגיעים להשי"ת, אני צמתי בצעירותי הרבה ואני מתחרט ע"ז, ואיני יודע אם יהא לי על זה גן עדן, אלא הדרך הוא שצריך לאכול בקדושה, ואני אלמד אותך לאכול בקדושה כמו שהד"ח אכל, שהיד רעדה מפחד ה' ונשפך האוכל, וחשבו שהוא רועד מזקנה אך היה זה בגלל קדושת האכילה, וגם מו"ח אכל כן, והרבה זמן לא סיפרתי זאת ולא הראיתי זאת לאחרים [והדגים למו"ר אכילה בצורה זו], וסיים הר"י שאם תעשה ותאכל כך תהא על הארץ שלולית

(ואמר שמאוד התאמץ להבין כוונת מימרא הנ"ל עד שהשיג הכוונה כנ"ל).

(ח) היה רגיל הר"י לומר שלפני ביאת המשיח ירדו לעולם נשמות גבוהות מדורות קדמונים (ומקור הדברים מספה"ק ברית מנוחה), וסיפר מו"ר שפעם הראה לו הר"י על כמה אנשים שהמה נשמות גבוהות ביותר, וראה אח"כ מו"ר במשך השנים שעל אלו שהראה לו הר"י נתגבר עליהם הס"מ באופן קשה שאכמ"ל ה"י (ונפק"מ בזה דכל היודע בנפשו שיש לו איזה בחי' של ניצוץ דנשמה גבוהה עליו לאפוישי ברחמי).

(ט) אמר הר"י על עצמו שבצעירותו היה רגיל להתפלל בקולי קולות, אך אח"כ השיג שהעיקר זה האמת ופסק מזה.

(י) אמר הר"י שלפעמים דרך הצדיקים לספר סיפורים ולשנותם לפי התיקון שהיו צריכים אז לפעול, אך אמר על עצמו שאין דרכו לשנות במעשיות שהוא מספר, והגבאי שהיה שם צחק ושאל הרי הרבי ג"כ משנה לפעמים במעשיות שמספר, ולא ענה הר"י כלום אלא צחק הרבה.

(יא) אמר פעם הר"י למו"ר שהרבה פעמים איני אומר תורה בהטיש, ולא משום שאין לי אז מה לומר, שיש לי תמיד תורות לומר, אלא שאם אני רואה שנמצא שם אחד שאינו צריך לשמוע התורה איני אומר.

(יב) סיפר מו"ר שלפעמים היה הר"י מגלה לאנשים דברים הקשורים לגלגליהם

הקודמים (וסיפר מו"ר סיפור ארוך בזה שאכמ"ל). עוד אמר שראה אצל הר"י ריבוי עצום של רוח"ק גלוי, והזכיר לדוגמא שאחד עמד בתור לפניו וכשהגיע להר"י אמר לו הר"י ברוח"ק אתה מוגיע עכשיו מהציון של השווער.

(יג) וכן סיפר עוד שגביר אחד נתן לר"י קויטל על בנו הזקוק לישועה למצוא שידוכו, ואמר לו הר"י אני אהיה השדכן שלו, ואחרי תקופה קצרה זכה למצוא שידוכו, אך לא היה ניכר בגלוי שום קשר בין הר"י לשידוך, ונכנס הגביר שוב לר"י בקויטל ונתן לדמי פדיון את הסכום שהיה רגיל תמיד ליתן בקויטל, ולא הסתכל עליו הר"י ולא פנה אל הקויטל והפדיון שלו, ולא ידע הגביר מדוע הר"י מקפיד עליו ויצא מהר"י בצער, ואחד אמר לו דהלא הר"י אמר לך שהוא יהיה השדכן לבנך ואם כן עליך להבין ששידוך הזה פעל לך הר"י ועליך לתת לו דמי שדכנות, ונכנס שוב הגביר והקדים ואמר לר"י הריני לשלם החוב שאני חייב דמי שדכנות, ואז פנה אליו הר"י בסבר פנים יפות וקיבל ממנו דמי השדכנות, ואחר כך לקח את הקויטל והפדיון הרגיל כדרכו. וסיים בזה מו"ר שאי' מהרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע שענין השידוכים שייך לצדיק הדור, והרי במעשה זו רואים שהיה הר"י בבחי' השדכן שבדור שבבחי' צדיק הדור – זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

ברוך ה' לעולם אמן ואמן

